

TÜRK TARİH KURUMU GENEL KURUL TOPLANTISI

Türk Tarih Kurumu'nun 1976 yılı olağan Genel Kurul toplantısı 23 Nisan 1976 Cuma günü saat 10'da Kurum merkezinde yapıldı.

Saat 9,30'da üyeler Atatürk'ün Anıt-Kabrini ziyaret ederek saygı duruşunda bulundular ve bir çelenk koydular. Kurum Başkanı Ord. Prof. Enver Ziya Karal Anıt-Kabirdeki deftere şunları yazdı:

"Atatürk!

Kurmuş olduğun Türk Tarih Kurumunun üyeleri bir defa daha senin ülkeye ve ilkelerine bağlı kaldığımızı tekrarlamak için huzuruna geldik. Ülkün ve ilkelerin yaşayacaktır".

Kurum merkezine dönen üyeler saat 10'da Genel Kurul toplantısına katıldılar.

Başkan Ord. Prof. Enver Ziya Karal çoğunluğun bulunduğunu söyleyerek kısa bir konuşma ile Genel Kurul toplantısını açtı.

Bir ameliyat geçirmiş olması dolayısıyla bu toplantıya katılamayacağını bildiren Ord. Prof. Besim Darkot'un yazısı okundu: Kendisine bir sağlık dileği telgrafı çekilmesine karar verildi.

Geçen yılki toplantıda şeref üyeliğine seçilmiş olan İsmail Hakkı Okday'dan gelen ve yaşlılığı, sağlık durumu nedeni ile üyelik beratını almak üzere yapılan çağrıya uyamayacağını bildiren yazı okundu: Sağlık dileği telgrafı çekilmesine ve beratının münasip bir vasıta ile kendisine gönderilmesine karar verildi.

Yine sağlık nedenleri dolayısıyla bu toplantıya katılamayan Prof. Abdülkadir İnan'la Prof. Dr. Cemal Tukin'e de birer telgraf çekilmesine karar verildi.

Başkan, bu yıl 88 inci yaşını bitirecek olan kurucu üyelerimizden Ord. Prof. İsmail Hakkı Uzunçarşılı için çıkarılan armağan kitabı kısa ve manalı bir konuşmadan sonra Sayın Uzunçarşılı'ya alkışlar arasında sundu.

Gündemin 4 üncü maddesine geçilerek geçen yıl asıl üyeliğe seçilen Prof. Dr. Jale İnan'a üyelik beratı verildi. Daha sonra Ord. Prof. Dr. Ekrem Akurgal Prof. Jale İnan'ın bilimsel yönünü belirten kısa bir konuşma yaptı. Prof. Jale İnan da Roma portre sanatı konulu projeksiyonlu bir bildiri sundu.

Gündemin 5 inci maddesi uyarınca başkanlık divanının seçimine geçildi. Başkanlığa Ord. Prof. Dr. Şevket Aziz Kansu, İkinci Başkanlığa Prof. Dr. Coşkun Uçok, Yazmanlıklara da Prof. Dr. Ali Sevim ve Prof. Dr. Cengiz Orhonlu seçildiler.

Başkan Ord. Prof. Şevket Aziz Kansu başkanlık yerine geçti.

Gündemin 6 ncı maddesi gereğince Genel Müdür Uluğ İğdemir Yönetim, Basımevi Yönetim ve Denetleme Kurullarının raporlarını okudu: Söz alan Ord.

Prof. Reşat Kaynar Basımevinin biran önce anonim şirket haline getirilmesinde yarar gördüğünü söyledi, Ord. Prof. Hikmet Bayur buna katıldı. Sonunda Yönetim Kurulunun bu konu üzerinde önemle durarak gelecek toplantıya kadar bir sonuca bağlanmasına karar verildi. Rapor üzerinde açıklama isteyenlere Genel Müdür gerekli açıklamaları yaptıktan sonra raporlar oya kondu ve oybirliği ile kabul edilerek Yönetim, Basımevi Yönetim ve Denetleme Kurulları 1975 işlemlerinden dolayı aklandılar.

Gündemin yedinci maddesine geçilerek 1976 bütçe tasarısını incelemek üzere Bayan Fakiha Öymen, Ord. Prof. Reşat Kaynar ve Prof. Dr. Ali Sevim Bütçe Yürütülmesine seçildiler.

Gündemin sekizinci maddesi uyarınca Tüzüğün 19 uncu, İç Tüzüğün 33 üncü ve Basımevi Yönetmeliğinin 4 üncü maddesinin değiştirilmesi konusu ele alındı. Bu madde değişiklikleriyle Basımevi Yönetim Kuruluna Genel Kurulca üç üye yerine beş üye seçilmesi istenmekte idi. Konu görüşüldü. Basımevi Yönetim Kurulu'nun 7 üyeden oluşması oya konarak kabul edildi.

Gündemin 9, 10, 11, 12, 13 ve 14 üncü maddelerine geçildi ve gizli oyla yapılan seçim sonunda Yönetim Kuruluna, aldıkları oy sırasına göre Ord. Prof. Enver Ziya Karal, Prof. Dr. Tahsin Özgüç, Ord. Prof. Dr. Sedat Alp, Prof. Dr. Adnan Erzi, Prof. Dr. Bekir Sıtkı Baykal, Ord. Prof. Dr. Ekrem Akurgal, Prof. Dr. Semavi Eyice, yedek üyeliklere Prof. Dr. Bahadır Alkım, Prof. Dr. Şerafettin Turan, Prof. Dr. Münir Aktepe seçildiler.

Öteki seçimler açık oyla yapıldı ve

a) Denetleme Kuruluna Prof. Dr. Lütfi Güçer, Ord. Prof. Reşat Kaynar, Bayan Fakiha Öymen; yedek üyeliklere Prof. Dr. Neşet Çağatay, Prof. Dr. Ali Sevim ve Prof. Dr. Nimet Özgüç;

b) Onur Kuruluna Ord. Prof. Ömer Lütfi Barkan, Ord. Prof. Hikmet Bayur, Ord. Prof. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver, Prof. Dr. Tahsin Yazıcı; yedek üyeliklere Prof. Dr. Fikret Işıltan ve Prof. Dr. Münir Aktepe;

c) Basımevi Yönetim Kuruluna, Ord. Prof. Ömer Lütfi Barkan, Prof. Dr. Adnan Erzi, Dr. Hâmit Koşay, Prof. Dr. Coşkun Üçok, Prof. Dr. Tahsin Yazıcı, yedek üyeliklere Prof. Dr. Ali Sevim, Prof. Dr. Cengiz Orhonlu ve Prof. Dr. Afif Erzen;

ç) Kitaplık Komisyonuna Prof. Dr. Adnan Erzi, Dr. Hâmit Koşay, Ord. Prof. Dr. Aydın Sayılı; yedek üyeliklere Prof. Dr. Neşet Çağatay, Prof. Dr. Ali Sevim ve Prof. Dr. Halil İnalçık;

d) Atatürk ve Türk Devrimi Araştırma Merkezi Yönetim Kuruluna Prof. Dr. Afet İnan, Ord. Prof. Hikmet Bayur, Prof. Dr. Bekir Sıtkı Baykal, Ord. Prof. Enver Ziya Karal, Prof. Dr. Şerafettin Turan, Prof. Dr. Neşet Çağatay, Genel Müdür Uluğ İğdemir seçildiler.

Vakit geçmiş olduğundan saat 15,30 da toplanılmak üzere oturuma son verildi. İkinci oturuma saat 15,30 da Prof. Dr. Coşkun Üçok'un başkanlığında başlandı.

Gündemin 15 nci maddesine geçilerek asıl üyeliğe aday gösterilen muhabir üyelerimizden Prof. Dr. Nejat Göyünç'ün raporunu Prof. Tayyib Gökbilgin okudu ve adayın bilimsel niteliğini açıkladı.

Söz alan Ord. Prof. Dr. Aydın Sayılı evvelce asıl üyeliğe önerilenlerin eserlerinin Ankara ve İstanbul'da teşhir edildiğini, isteyenlerin bunları görerek bir fikir edindiğini, bu usulün yeniden uygulanmasını istedi. Genel Müdür Uluğ İğdemir Seçim Yönetmeliğinin asıl üye seçimiyle ilgili maddesini okuyarak eser teşhiri konusunun Yönetmeliğe girmediğini hatırlattı. Prof. Dr. Münir Aktepe önerinin usule uygun olduğunu söyledi. Ord. Prof. Reşat Kaynar Atatürk ilkelerine bağlılığın yalnız sözle değil, yapacağı yayınlarla da belirlenmesi gerektiğini ileri sürdü. Uzun konuşmalar sonucunda bundan sonra adayların adlarıyla yayınlarını gösteren bir genelgenin Genel Kurul'dan beş ay önce üyelere gönderilmesine karar verildi.

Oylamaya geçildi. Gizli oyla yapılan seçime 31 üye katıldı. Prof. Nejat Göyünç 18 olumlu oy alabildiğinden seçimi kazanamadı.

Daha sonra muhabir üyeliğe aday gösterilen Büyükelçi İsmail Soysal, Dışişleri Bakanlığı Şube Müdürlerinden Bilâl Şimşir, Federal Almanya Dışişleri Bakanlığında Büyükelçi Dr. Ekkehard Eickhoff, Doçent Dr. Erdoğan Merçil, Doçent Dr. Hakkı Dursun Yıldız, Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürü Hikmet Gürçay, Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdür Yardımcısı Burhan Tezcan'ın raporları okundu: Rapor sahipleri adayların nitelikleri hakkında açıklama yaptılar. Gizli oyla yapılan seçimde Bilâl Şimşir 28, İsmail Soysal 26, Dr. Eickhoff 26, Doçent Erdoğan Merçil 21 oy alarak muhabir üyeliğe seçildiler. Öteki adaylar yeterli oyu sağlayamadıklarından seçilemediler.

Gündemin 16 ncı maddesine geçilerek Bütçe Yarkurulu raporu ve Bütçe Yönetmeliği okundu. Bu raporlarda Kurumun 1976 yılı bütçesinin gelir ve giderleri denk olmak üzere 10.259.599 lira üzerinden bağlandığı, kat sayısının 13'den 14'e çıkarılmasıyla görevlilere % 7,7 oranında bir zam yapıldığı, hayat pahalılığının daha büyük olması nedeniyle yalnız bu yıla mahsus olmak ve müktesep hak teşkil etmemek koşulu ile ve eskiden beri kongre yıllarında uygulanan birer aylık tutarındaki ikramiyenin bütçe artırımlarından ödenmek üzere görevlilere verilmesinin uygun olacağı belirtilmekte idi. Raporlar üzerinde herhangi bir eleştiri olmadığından oya kondu ve 1976 bütçesi ve ekleri oybirliği ile onaylandı.

Gündemin 17 nci maddesine geçilerek Yönetim Kurulundan gelen öneriler okunarak şunlara karar verildi:

a) Arşiv Kanununun bir an önce çıkarılması ve arşivde çalışacaklara kolaylık gösterilmesi için gerekli makamlara yazılması.

b) 13-19 Eylül 1976 tarihleri arasında Nice'de toplanacak olan IX. Uluslararası Prehistorya ve Pretohistorya Kongresine Dr. Hâmit Koşay'ın katılarak "Doğu Anadolu'da Eski Tunç Çağı" konusunda bir bildiri sunması.

c) 1981 de Türk Tarih Kurumu'nun kuruluşunun 50. yıldönümünde aramızdan ayrılmış olan üyelerimizin törenle anılması.

ç) Kurumumuzun üyesi bulunduğu uluslararası kurumlarla ilişkilerini düzenlemek üzere Yönetim Kurulunca hazırlanan 9 maddelik Yönetmelik aşağı-

daki biçimde kabul edildi ve bu kuruluşların Yönetim Kurullarına da aşağıdaki üyeler seçildi:

Madde 1 — Türk Tarih Kurumu'nun üyesi bulunduğu uluslararası kurumlarla olan ilişkiler bu yönetmeliğe göre yürütülür.

Madde 2 — Kurumun üyesi bulunduğu her kuruluş için Türk Tarih Kurumu Genel Kurulunca üçer kişilik birer komite seçilir.

Madde 3 — Komiteler aralarında bir başkan, bir genel sekreter seçerler.

Madde 4 — Kuruluşlarla olan haberleşmeler komite başkanları, başkanın bulunmadığı hallerde genel sekreterler tarafından yürütülür.

Madde 5 — Komitelerin dosyaları Genel Müdürlük bilimsel yardımcılığında saklanır.

Madde 6 — Bütün yazışmalardan Genel Müdürlük haberdar edilir.

Madde 7 — Komiteler kuruluşlarla olan ilişkilerde muhabir üyelere de görev vermeye önem verirler.

Madde 8 — Bilimsel ve parasal sorumluluğu gerektiren hallerde komiteler konuyu Yönetim Kuruluna bildirerek onayını alırlar.

Madde 9 — Uluslararası kuruluşların düzenlediği kongre, simpozyum ve Yönetim Kurulu toplantıları gibi toplantılara katılmak gerektiğinde İctüzük hükümlerine uyulur.

Uluslararası Tarih Bilimleri Komitesi

Prof. Dr. Bekir Sıtkı Baykal
Prof. Tayyib Gökbilgin
Prof. Dr. Aydın Sayılı

Uluslararası Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Komitesi

Prof. Neşet Çağatay
Prof. Dr. Afif Erzen
Prof. Dr. Semavi Eyice
Prof. Dr. Cengiz Orhonlu

Uluslararası Akademiler Birliği Komitesi

Ord. Prof. Dr. Sedat Alp
Ord. Prof. Dr. Ekrem Akurgal
Prof. Dr. Fikret İşıltan

Uluslararası İkinci Dünya Savaşı Tarihi Komitesi

Ord. Prof. Enver Ziya Karal
Amiral Fahri Çoker
Büyükelçi İsmail Soysal

Uluslararası Osmanlı Öncesi ve Osmanlı Dönemi Araştırma Komitesi

Ord. Prof. Ömer Lütfi Barkan
Prof. Dr. Adnan Erzi
Prof. Dr. Şerafettin Turan

d) Yeni seçilen asıl üyelere istekleri halinde alanlarıyla ilgili yayınların verilmesi.

Eskiçağ Kolundan gelen öneriler görüşülerek şunlara karar verildi.

a) 7 - 12 Eylül 1976 tarihleri arasında Münih'de toplanacak "İran Sanatı ve Arkeolojisi" kongresine İstanbul Üniversitesi adına katılacak olan Prof. Dr. Afif Erzen'e Münih'deki Eskiçağ Tarihi, Epigrafisi ve Önasya Arkeolojisi Enstitülerinde bilimsel araştırma yapmak üzere 10 gün için gündelik ödenmesi.

b) 7 - 12 Eylül 1976 tarihleri arasında Münih'de toplanacak olan Uluslararası "İran Sanatı ve Arkeolojisi" kongresine "Urartu, Helen ve Etrüsk Dünyası" konulu bildirisini ile Ord. Prof. Dr. Ekrem Akurgal'ın katılması.

c) 31 Mayıs - 3 Haziran 1976 tarihleri arasında İstanbul'da toplanacak olan II. Rakoczi Ferenc ve Macar Mültecileri Simpozyumuna Dr. Hâmit Koşay'ın katılması.

Ortaçağ Kolundan gelen öneriler okunarak şunlara karar verildi :

a) Anadolu Selçuklu Devletinin tarihî coğrafyasını saptamak için Prof. Dr. Fikret Işıltan'ın başkanlığında Prof. Dr. Şehabettin Tekindağ ve Prof. Dr. Semavi Eyice'den kurulu bir yarkurulun işe başlaması ve ilk çalışmalar için yarkurul emrine 10.000 liralık bir ödeneğin ayrılması,

b) Silifke ve çevresinde tarihsel araştırmalar yapacak olan Prof. Dr. Semavi Eyice'ye bilimsel araştırmalar bölümünden 12.500 liralık bir ödeneğin ayrılması.

c) 5 - 10 Eylül 1976 tarihleri arasında Hamburg'da toplanacak olan "Uluslararası Osmanlı Öncesi ve Osmanlı Araştırmaları" simpozyumuna Prof. Dr. Semavi Eyice, Prof. Dr. Neşet Çağatay, ve Prof. Dr. Ali Sevim'in birer bildiri ile katılması.

ç) Hamburg ve Tübingen Üniversiteleri kitaplıklarında kataloglara geçmemiş Türk tarihi ile ilgili Türkçe, Arapça ve Farsca eserleri saptamak üzere Prof. Dr. Adnan Erzi, Prof. Dr. Tahsin Yazıcı, Prof. Dr. Ali Sevim, Prof. Dr. Yaşar Yücel, Prof. Dr. Fikret Işıltan ve Prof. Dr. Şehabettin Tekindağ'ın görevlendirilmesi ve kendilerine 20 şer günlük dış gündelik ödenmesi. Ancak Hamburg'daki toplantıya katılanlara yolluk verilmemesi.

Yeniçağ Kolundan gelen öneriler okunarak şunlara karar verildi:

a) Mustafa Reşit Paşa ve Tanzimat adlı eserinin 2. ve 3. ciltleri için malzeme toplamak üzere Ord. Prof. Reşat Kaynar'ın bir ay süre ile Paris ve Londra'da araştırma yapması.

b) 5 - 10 Eylül 1976 tarihleri arasında Hamburg'da toplanacak olan Uluslararası Osmanlı Öncesi ve Osmanlı Araştırmaları simpozyumuna Ord. Prof. Ömer Lütfi Barkan, Prof. Dr. Adnan Erzi, Prof. Dr. Şerafettin Turan ve Prof. Dr. Cengiz Orhonlu'nun katılması.

c) 9 - 11 Ekim 1976 tarihleri arasında Bulgar Tarih Kurumu'nun Varna'da yapacağı toplantıya Ord. Prof. Ömer Lütfi Barkan ve Prof. Dr. Bekir Sıtkı Baykal'ın katılması.

ç) Yılmaz Öztuna tarafından Fransızca olarak hazırlanan ve Basın-Yayın Genel Müdürlüğünce yayınlanan "Küçük Türkiye Tarihi" nde fahiş hatalar bulunması dolayısıyla konunun Genel Kurul'da görüşülmesi, Prof. Dr. Afet İnan'ın önerisi üzerine uygun görüldü.

Son madde üzerinde Genel Kurulda görüşme açıldı. Kitabı görenler derhal göze batan hataları ve kitabın yazılışında uygulanan gerici yöntemi belirttiler. Sonuç olarak kitaptaki hataları ve zihniyeti belirten bir raporun hazırlanarak Başbakanlığa ve Basın-Yayın Genel Müdürlüğüne gönderilmesine karar verildi. Kitabı okuyarak bir rapor hazırlamayı Prof. Dr. Şehabettin Tekindağ üzerine aldı.

Üye önerileri olmadığından saat 20'de başkan oturuma son verdi.

TÜRK TARİH KURUMU YÖNETİM KURULUNUN 1975 ÇALIŞMA YILI RAPORU

Genel Kurulun Sayın Üyeleri,
Yönetim Kurulumuzun 1975 çalışma yılı raporunu sunuyoruz.

BÜTÇE DURUMU

Kurumumuzun 1975 yılı gelir ve giderleri aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir:

A. G E L İ R L E R

<i>Bölüm</i>	<i>Gelirin Çeşidi</i>	<i>Bütçeye Konan</i>		<i>Sağlanan</i>	
		<i>Lira</i>	<i>Krş.</i>	<i>Lira</i>	<i>Krş.</i>
I	Kurum artırımından		1,—		—,—
II	Atatürk vasiyeti geliri	5.700.000,—		6.110.463,54	
III	Üye ödentileri	2.100,—		1.800,—	
IV	Yayın gelirleri	500.000,—		489.477,40	
V	Basımevi geliri	2.246.376,—		2.246.376,77	
VI	Türlü gelirler	245.000,—		2.646.747,28	
	TOPLAM	8.693.477,—		11.494.864,99	

B. G İ D E R L E R

<i>Bölüm</i>	<i>Giderlerin çeşidi</i>	<i>Bütçeye konan</i>		<i>Harcanan</i>	
		<i>Lira</i>	<i>Krş.</i>	<i>Lira</i>	<i>Krş.</i>
I	Görevli giderleri	3.471.004,—		3.277.330,02	
II	İdarî giderler	565.000,—		425.064,53	
III	Bilimsel giderler	3.519.437,—		2.890.828,68	
IV	Yatırım ve yatırımla ilgili giderler	1.138.000,—		554.926,51	
	TOPLAM	8.693.477,—		7.148.149,74	

Bu tablolarda görüldüğü üzere Kurumumuzun 1975 gelirleri bütçede tasarlanan gelirlerden 2.801.387 lira 99 kuruş fazladır. Bunun 410.463 lira 54 kuruşu Atatürk vasiyeti gelirlerinden, 2.401.747 lira 28 kuruşu türlü gelirden sağlanmıştır. Türlü gelirlerdeki bu artış, Basımevi arsasının satışından meydana gelmiştir. Üye ödentileri bölümünde 300, yayın satışlarında 10.522 lira 60 kuruş, faiz ve temettü-lerde 4.172 lira 51 kuruş olmak üzere toplam 14.996 lira 11 kuruşluk bir gelir eksikliği olmuştur.

Giderlerimiz ise bütçede öngörülen giderlerden 1.545.327 lira 26 kuruş eksiktir. Bu artımın 193.709 lira 98 kuruşu görevli giderlerinden, 139.935 lira 47 kuruşu idari giderlerden, 628.608 lira 32 kuruşu bilimsel giderlerden, 583.073 lira 49 kuruşu yatırımlar ve yatırımla ilgili giderlerden sağlanmıştır.

Gerçek gelirlerimizle gerçek giderlerimiz arasında görülen 4.346.715 lira 25 kuruş fazlalık Kurum artırımına alınmıştır.

YAYIN İŞLERİ

Bu yıl içinde şu eserlerin basımı bitmiş ve yayınlanmıştır :

- 1 - RUDOLF NAUMANN, (Türkçeye çeviren BERAL MADRA): *Eski Anadolu Mimarlığı*.
  - 2 - JALE İNAN: *Side'nin Roma Devri Heykeltraşlığı*.
  - 3 - JALE İNAN: *Roman Sculpture in Side*.
  - 4 - U. BAHADIR ALKİM: *Yesemek Taşocağı ve Heykel Atölyesinde Yapılan Kazı ve Araştırmalar*.
  - 5 - CEVDET ÇULPAN: *Türk Taşköprüleri*.
  - 6 - MEBRURE TOSUN ve KADRIYE YALVAÇ: *Sumer, Babil, Assur Kanunları ve Ammi-Şaduqa Fermanı*.
  - 7 - AFET İNAN: *Life and Works of Piri Reis, the oldest Map of America*.
  - 8 - İsmail Hakkı Uzunçarşılı'ya Armağan.
  - 9 - Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Semineri.
  - 10 - W. HEYD, (Türkçeye çeviren ENVER ZİYA KARAL): *Yakın Doğu Ticaret Tarihi*.
  - 11 - İSMAİL HAKKI UZUNÇARŞILI: *Osmanlı Tarihi* II. cilt, 3. baskı.
  - 12 - BİLÂL N. ŞİMŞİR: *İngiliz Belgelerinde Atatürk* II. cilt.
  - 13 - ULUÇ İGDEMİR: *Heyeti Temsiliye Tutanakları*.
  - 14 - YAHYA AKYÜZ: *Türk Kurtuluş Savaşı ve Fransız Kamuyu*.
  - 15 - *Atatürk'ün Özdeyişleri*.
  - 16 - *Atatürk Konferansları* V. cilt (1971 - 1972).
  - 17 - *Bellekten* 153 - 156.
- Şu eserlerin baskıları bitmek üzeredir:
- 1 - SABAHAT ATLAN: *1947 - 1967 Yılları Side Kazıları Sırasında Elde Edilen Sikkeler*.
  - 2 - ÖMÜR BAKIRER: *Anadolu Mihraplarının Gelişmesi*.

- 3 - SÜHEYL ÜNVER: *İstanbul'un Mutlu Askerleri ve Şehit Olanlar*.
- 4 - ALİ SEVİM: *Bugyetü't-taleb fî Tarih-i Haleb*.
- 5 - ERDOĞAN MERÇİL: *Fars Atabeyleri, Salgurlar*.

Bu yıl içinde şu eserlerin basımına başlanmıştır:

- 1 - *Menakübül Ârifin* I. cilt, 2. baskı.
- 2 - M. ÇİĞ - N. KRAMER: *Sumer Edebî Tablet ve Parçaları II*.
- 3 - VEYSEL DONBAZ: *Ninurta-tukulti - Assur Devrine ait Orta-Asur İdarî Belgeleri*.
- 4 - İSMAİL HAKKI UZUNÇARŞILI: *Osmanlı Tarihi* III. cilt, 2. baskı.
- 5 - ENVER ZİYA KARAL: *Osmanlı Tarihi* VI. cilt, 2. baskı.
- 6 - FUAT BAYRAMOĞLU: *Hacı Bayram-ı Veli, Soy ve Vakfı*.
- 7 - BİLÂL N. ŞİMŞİR: *İngiliz Belgelerinde Atatürk*, III. cilt.
- 8 - İBRAHİM KUTLUK: *Hasan Çelebi Tezkiresi*.

Bu yıl içinde şu eserlerin basılmasına karar verilmiştir:

- 1 - GEORGES POISSON (Çeviren Ş. A. KANSU): *Avrupa'nın İskân Tarihi: Bugünkü Durum, Kaynaklar ve Erim*. 2. baskı.
- 2 - A. ALFÖLDI: *Altay ve Hint-Avrupa Kavimleri Arasındaki İlişkiler*.
- 3 - BAHADIR ALKİM: *İkiztepe Kazıları I. Öneri* (Türkçe ve yabancı dilde).
- 4 - BAHADIR ALKİM: *Samsun Bölgesinde 1971, 1972 ve 1973 yıllarında yapılan Arkeolojik Araştırmalar* (Türkçe ve yabancı dilde).
- 5 - EKREM AKURGAL: *Ancient Civilizations and Ruins of Turkey* (Halk için tarih yayınları arasında IV. baskı).
- 6 - SABAHATTİN EYÜPOĞLU VE AZRA ERHAT: *Theogonia ve İşler ve Günler* (Halk için tarih yayınları arasında).
- 7 - YAŞAR YÜCEL: *XIV ve XV. Yüzyıl Kuzey-Batı Anadolu Tarihi (Çobanoğulları, Çandarlılar)*.
- 8 - TAYYİB GÖKBİLGİN: *Osmanlı İmparatorluğu'nda III. Ahmet Devri ve Siyaseti*.

ULUSLARARASI KONGRELER VE TOPLANTILAR

Genel Kurulun 26 Nisan 1975 toplantısında verilen, ayrıca Yönetim Kurulunca alınan kararlar uyarınca bu yıl uluslararası 2 kongre ile bir toplantıya katılmış bulunuyoruz. Bunlar sırasıyla şunlardır:

§ 22-29 Ağustos 1975'te San Francisco'da toplanan Uluslararası XIV. Tarihî Bilimler Kongresi'ne üyelerimizden Ord. Prof. Enver Ziya Karal, Prof. Dr. Bekir Sıtkı Baykal, Prof. Tayyib Gökbilgin katıldılar. Prof. Baykal'la Prof. Gökbilgin'e yollukları Kurumumuzca verildi. Prof. Karal Amerikan Tarih Kurumu'nun davetlisi olarak ve yolluğu bu Kurumca ödenmek suretiyle Kongreye katıldı. Kurum yalnız Kongre süresince Karal'a gündelik ödedi.

Prof. Karal'ın bize verdiği rapora göre, Kongreye 60 ülkeden 1600 kadar delege katılmıştır. Türkiye beş delege ile temsil edilmistir. Bunların hepsi de Kuru-

munuzun aslı veya muhabir üyesidir. Bu Kongrede belirli konular işlendiğinden ve bu konular daha önce Komitece onaylandığından Kongreye ancak 74 tebliğ sunulmuştur. Türkiye'ye ayrılan ve "La Politique Ottoman devant la Réforme" adını taşıyan bildiri Prof. Tayyib Gökbilgin tarafından okunmuştur.

Kongre dışında, bizim de üyesi bulunduğumuz "Uluslararası İkinci Dünya Savaşı Kurumu" ile "Uluslararası Güney-Doğu Avrupa İncelemeleri Kurumu"nun toplantıları da bu münasebetle San Francisco'da yapılmıştır. Bu toplantılarda okunan bildirimler dolayısıyla Karal üç konuşma yaparak Türkiye'nin Atatürk devrinden bu yana uyguladığı barışçı ve insancıl politikasını açıklamıştır.

Delegelerimiz 1980'de toplanacak olan XV. Tarihi Bilimler Kongresi'nin Türkiye'de olmasını önermişlerse de daha önce Romenler talip olduğundan buna olanak sağlanamamış, ancak İcra Komitesinin 1976 da yapılacak toplantısının Türkiye'de olması Komite Başkanlığınca kabul edilmiştir. Bu toplantı 1976 Eylülünün ilk yarısında Ankara'da olacaktır.

Prof. Karal İkinci Cihan Savaşı Kurumu Türkiye Milli Komitesinin bir an önce örgütlenmesini, Kurumumuz ile Dışişleri ve Turizm Bakanlıkları arasında, *Uluslararası Bilimsel Kongrelerin Türkiye'de düzenlenmesini sağlamak için, işbirliği yapılmasını önermektedir.*

§ 21-27 Eylül 1975'te Budapeşte'de toplanan "Uluslararası V. Türk Sanat Tarihi Kongresi" ne Genel Kurulca üyelerimizden Prof. Dr. Semavi Eyice ile Prof. Dr. Cengiz Orhonlu'nun katılması kabul edilmiş ise de Prof. Eyice mazere-tinden dolayı katılmamış, yalnız Prof. Orhonlu yolluk ve gündelikleri Kurumca ödenmek suretiyle bu Kongreye katılmıştır.

Arkadaşımızın bize verdiği rapora göre: Kongreye 90 bildiri sunulmuştur. Kongreye katılanların sayısı da 170 kadardır. Arkadaşımız Kongrede "Şehir Mimarları" başlıklı bildirisini okumuştur. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi adına Kongreye katılan üyelerimizden Prof. Dr. Neşet Çağatay "Sivrihisar'da Mülk Köyündeki bir Selçuk Mescidi", Hacettepe Üniversitesi adına katılan Muhabir Üyelerimizden Prof. Dr. Nejat Göyünç "XVII. Yüzyılda bir Osmanlı Kervansarayını" hakkında birer bildiri sunmuşlardır. Kongreye ayrıca Macar Kültür Bakanlığının davetlisi olarak üyelerimizden Prof. Tayyib Gökbilgin de katılmıştır.

Arkadaşımız, Macarların Türk eserlerini onararak birer müze halinde muhafaza ettiklerini, bu arada onarılarak müze haline getirilen Peç şehrindeki Yakovalı Hasan Paşa Camii'nin açılış töreninin de Kongre münasebetiyle yapıldığını raporunda bildirmiştir. Bu rapor 156 sayılı Belleten'de yayınlanmıştır.

§ Üyesi bulunduğumuz Uluslararası Akademiler Birliğinin 15-21 Haziran 1975'te Münih'te yaptığı yıllık toplantısına Kurumumuz adına üyelerimizden Ord. Prof. Dr. Sedat Alp katıldı. Arkadaşımızın verdiği rapora göre: Toplantıya 27 ülkenin akademileri delegeleriyle katılmış, bazı ülkeler de gözlemci göndermişlerdir. Toplantıda, üzerinde çalışılan projeler hakkında bilgi verilmiş ve komisyon seçimleri yapılmıştır. Ord. Prof. Sedat Alp, Tabula Imperii Romani ve Dictionnaires Assyriens Komisyonlarına aslı üye seçilmiştir. Tabula Imperii Romani'nin Konya ve Ankara paftalarının hazır olduğu ve bunun Kurumumuzca basılması vadini memnurlukla karşıladıklarını, bu projenin raportörlüğünü yapan M. Ward Perkins delegemize bildirmiştir.

Aynı haritanın İstanbul ve Trakya paftaları için de çalışmaların sürdürüldüğü ifade edilmiştir. Prof. Alp'in raporu 156 sayılı Belleten'de yayınlanmıştır.

Bunlardan başka 10-14 Temmuz 1975'te Çanakkale'de Dışişleri Bakanlığınca düzenlenen "Türkiye'nin Uluslararası Alanda Tanıtılması" Simpozyumuna Başkanımız Ord. Prof. Enver Ziya Karal katıldığı gibi, Sovyet Bilimler Akademisininin 250. kuruluş yıldönümü törenlerine de Prof. Karal Sovyetler Birliğinin davetlisi olarak katılmış ve Akademi Başkanına Kurumumuz yayınlarından bazı eserleri sunmuştur.

KONFERANSLAR

Atatürk Yıllık Konferanslarının XIV. dizisi bu yıl 19 Aralık 1975'te başlayarak 11 Haziran 1976'da sona ermek ve her 15 günde bir verilmek üzere 14 konferanstan oluşmuştur. Konferansların konuları ve tarihleri şöyledir:

- 19 Aralık 1975 Cuma: Ord. Prof. Dr. Şevket Aziz Kansu: *Atatürk ve Cumhuriyet Devrinde Türk Antropolojisi.*
- 26 Aralık 1975 Cuma: M. Rauf İnan: *Atatürk'ün Halkçılık Ülküsü ve Halkevleri.*
- 9 Ocak 1976 Cuma: Prof. Dr. Coşkun Uçok: *Hukuk Devriminin Nedenleri.*
- 23 Ocak 1976 Cuma: İbrahim Olgun: *Türkiye'de Laikliği Gerektiren Nedenler.*
- 6 Şubat 1976 Cuma: Prof. Dr. Şehabettin Tekindağ: *II. Bayezid'in Ölümü Sorunu.*
- 20 Şubat 1976 Cuma: Prof. Tayyib Gökbilgin: *Osmanlı Devletinde Macar Mültecileri ve Râkôczî Frencz II.*
- 5 Mart 1976 Cuma: Doç. Dr. Abdurrahman Çaycı: *Sömürgecilik Karşısında Türk Sahra Politikası.*
- 19 Mart 1976 Cuma: Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver: *Selçuk Kelâm-ı Kadîmlerinde Süsleme Kaynakları.*
- 2 Nisan 1976 Cuma: Prof. Dr. Semavî Eyice: *Ayasofya'da Sultan Mustafa ve Sultan İbrahim Türbesi Olan Yapı.*
- 16 Nisan 1976 Cuma: Doç. Dr. Muzaffer Arıkan: *Osmanlılarda Yaya ve Müsellem Teşkilâtı.*
- 7 Mayıs 1976 Cuma: Prof. Dr. Jale İnan: *1974 ve 1975 Yıllarında Perge'de Yapılan Kazı, Onarım ve Araştırmalar.*
- 21 Mayıs 1976 Cuma: Raci Temizer: *İlgin-Yalburt Yaylası Kazıları.*
- 4 Haziran 1976 Cuma: Prof. Dr. Halil Sahillioğlu: *XV. Yüzyıl Sonunda Bursa'da Köle Dokumacılar.*
- 11 Haziran 1976 Cuma: Cihat Akçakayalioğlu: *Kurtuluş Savaşının Yüksek Askerî Yönetimi.*

Ayrıca Torino Teknik Üniversitesi öğretim üyelerinden, Pamukkale (Hierapolis) Kazı Heyeti Başkanı Paolo Verzone 7 Nisan 1975'te Kurumumuzda "Pamukkale Kazılarında Yeni Keşifler" konusunda bir konferans verdiği gibi, Bochum Üniversitesi Arkeoloji Enstitüsü Müdürü Prof. Bernard Andreae de 13 Mayıs 1975'te Kurumumuzda "Roma Sanatının Oluşumunda Bergama'nın Önemi" konusunda bir konferans vermiştir.

YENİ ÜYELER

Genel Kurulumuzun geçen yılki toplantısında Kurumumuzun asıl üyeliğine muhabir üyelerimizden, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü Başkanı Prof. Dr. Jale İnan, Şeref üyeliğine, babası Sadrâzam Tevfik Paşa'dan kalan belgeleri Kurumumuza bağışlamış olan Sayın İsmail Hakkı Okday, Muhabir üyeliğine de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Eski Önyasa Dilleri ve Kültürleri Kürsüsü Öğretim üyelerinden Prof. Dr. Muhibbe Darga seçilmişlerdir. Yeni arkadaşlarımızı aramızda görmekle sevinç duymaktayız.

SATIN ALINAN ARŞİV VE BELGELER

Sadrâzam Cevat Paşa'nın gayet güzel ciltlenmiş 13 defterden ibaret İrade-i Seniye suretleri ile Girit, Mısır ve Ermeni meselelerine ait dosyaları 5000 lira bedelle varislerinden satın alınmıştır.

VIII. TÜRK TARİH KONGRESİ

Geçen yılki Genel Kurulda 1976 Eylülünde toplanması kararlaştırılan VIII. Türk Tarih Kongresinin Ankara'da 11-15 Ekim 1976 tarihleri arasında toplanmasını Yönetim Kurulumuz uygun bulmuş ve Kongrenin, Genel Sekreterimiz Ord. Prof. Dr. Sedat Alp'in başkanlığında VII. Türk Tarih Kongresini düzenleyen heyetçe düzenlenmesine ve bu heyete üyelerimizden Prof. Dr. Bahadır Alkım'ın da katılmasına karar vermiştir. Kongreye yerli ve yabancı 750 kişi çağırılmış ve birinci sirküler 5 Şubat 1976 tarihinde gönderilmiştir.

BİLİMSEL ARAŞTIRMALARA YARDIM

Eskiçağ Kolunun önerisi ve geçen Genel Kurulumuzun onayı ile 1975 yılı içinde iki üyemize bilimsel çalışmaları için yardım yapılmıştır.

Alman Üniversitelerinde konferanslar vermek üzere Federal Almanya'ya çağırılan Genel Sekreterimiz Ord. Prof. Dr. Sedat Alp'e konferansların bitiminden sonra iki hafta daha kalarak hazırlamakta olduğu Karahöyük kazı raporu için kitaplıklarda araştırmalar yapmak üzere 7000 lira ödenek verilmiştir.

Haziran 1975'te bir konferans vermek üzere Avusturya Bilimler Akademisi'nce çağırılan üyelerimizden Ord. Prof. Dr. Ekrem Akurgal'a Münih müzelerinde inceleme yapmak üzere on günlük dış gündeliği verilmiştir.

AVRUPA KİTAPLIKLARINDA KATALOGLARA GEÇMEMİŞ YAZMA ESERLERİN İNCELENMESİ

Ortaçağ Kolunun kararı ve Genel Kurulumuzun onayı ile 1974 yılında olduğu gibi 1975 yılında da Avrupa'nın çeşitli kitaplıklarında kataloqlara geçmemiş yazma eserlerin incelenmesi ve saptanması amacıyla üyelerimizden Prof. Dr. Adnan Erzi, Prof. Dr. Ali Sevim ve Muhabir üyelerimizden Prof. Dr. Yaşar Yücel'e bütçenin bilimsel araştırmalar bölümünden 81.426 lira ödenek verilmiştir.

CUMHURİYET HALK PARTİSİNİN AÇTIĞI DAVA

Cumhuriyet Halk Partisi'nin, Atatürk'ün vasiyetnamesinin amacına uygun biçimde gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğini saptamak için Ankara X. Asliye Hukuk Mahkemesinde Türkiye İş Bankası, Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumu aleyhine açtığı dava aleyhimize karara bağlanmış ise de, her üç kuruluş davayı temyiz etmiştir. Yargıtay'da 23 Aralık 1975'te müdafaa yapılmış, Yargıtay kararı esastan bozmuştur.

GENEL KURULUN OLAĞANÜSTÜ TOPLANTISI

Kolların Ankara'da yaptıkları Sonbahar toplantısından faydalanılarak geçen Genel Kurulda görüşülemeyen Basımevi, Atatürk ve Türk Devrimi Araştırma Merkezi ve Üye Seçim Yönetmelikleri ile Telif Hakları Yönetmeliğinin barem maddesini görüşmek üzere Genel Kurulumuz 6 Aralık 1975'te olağanüstü bir toplantı yaparak dört yönetmeliği de görüşmüş ve karara bağlamıştır.

ATATÜRK VE TÜRK DEVRİMİ ARAŞTIRMA MERKEZİNİN ÇALIŞMALARI

Atatürk ve Türk Devrimi Araştırma Merkezinin 1975 yılı içindeki çalışmaları şöylece özetlenebilir:

- 1) 1975 yılında Atatürk ve Türk Devrimi ile ilgili 117 yeni eser daha derlenerek kitap sayısı 3162'ye yükseltilmiştir.
- 2) Haber ve makale fişlerinin sayısı 61.235'i bulmuştur. Geçen yıl bu sayı 59.342 idi.
- 3) 1975 sonuna kadar işlemleri tamamlanarak sınıflandırılan ve dosyalarına giren kupür sayısı 59.673'tür. Geçen yıl bu sayı 58.048 idi.
- 4) Atatürk ve Türk Devrimi ile ilgili tefrikaların sayısı 555'e yükselmiştir. Geçen yıl bu sayı 523 idi.
- 5) Atatürk ve Türk Devrimi ile ilgili çeşitli dergilerde çıkmış 323 makale ve araştırmanın fişleri çıkarılarak sınıflandırılmıştır.
- 6) Ord. Prof. Dr. Şevket Aziz Kansu ve Prof. Dr. Afet İnan çeşitli gazete ve dergileri Merkeze bağışlamışlardır.
- 7) Atatürk, Türk Devrimi ve Hatay konusunda bu günleri yaşamış 9 kişinin anıları banda alınmış ve bunlar daha sonra makine ile yazılarak dosyalarına konmuştur.
- 8) Ferit Celâl Güven, İsmail Hakkı Okday, Tayfur Sökmen, Murat Sökmen, Şükrü Sökmensüer ve Uluğ İğdemir'in armağan ettiği Atatürk, Türk Devrimi ve Hatay ile ilgili çeşitli belgeler dosyaya konmuş, ayrıca İsmet İnönü'ye ait 191 belge elde edilmiştir.
- 9) Merkez görevlilerinden Arı İnan'ın derlediği "Atatürk'ün Özdeyişleri" yayınlanmıştır.

KİTAPLIK ÇALIŞMALARI

Kitaplığımızın 1975 yılı içindeki gelişmesi şöyle olmuştur:

Sağlanan kitap ve dergiler:

Yıl içinde Kitaplığımıza 1262'si satın alınmak, 548'i armağan, 265'i değişim, 42'si Türk Tarih Kurumu yayını olmak üzere toplam 2117 kitap ile 465'i satın alınmak, 1420'si armağan ve değişim olmak üzere 1885 dergi, 1847 gazete, 49 yazma, 15 fotokopi, 4 mikrofilm girmiş ve bunların fişleri ve demirbaş kayıtları tamamlanmıştır.

Kataloglama:

Rahmetli başkanlarımızdan Tefvik Bıyıkhoğlu varislerinin armağanı olan arşiv malzemesinin envanteri yapılarak dosyalarına konmuştur.

Üyelerimizden Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver'in armağanı olan arşiv malzemesinin listesi ve fişleri çıkarılarak sınıflandırılmasına başlanmıştır.

Kitap deposu:

1975 sonunda kitap varlığımız 66.690'ı kitap, 65.162'si dergi, 824'ü yazma, 140'ı fotokopi, 176'sı mikrofilm olmak üzere 132.995'e yükselmiştir.

Cilt işi:

Yıl içinde 251 kitap ve dergi ciltlenmiştir.

Değişim:

Dış ülkelerdeki bilim kurumları ve bilim adamlarıyla yapılan Kurum yayınları değişimi bu yıl 244'e yükselmiştir.

Parasız yayın dağıtımı ve kitap yardımı:

Bu yıl yayınlanan 16 kitap, 4 Belleten; 37 asıl, 19 muhabir ve 13 şeref üyesi ile 71 müze ve bilimsel kurum kitaplıklarına, 37 makama, 74 çeşitli bilim adamı ile kişilere parasız olarak verilmiş, 4 kitaplığa kitap yardımı yapılmıştır.

Kitaplık Komisyonu:

Kitaplık Komisyonu gereksinme oldukça toplanarak Kitaplığa alınacak kitapları seçmiş, Kitaplıkla ilgili konuları karara bağlamıştır.

PİRİ REİS ANITI, KİTAPLIĞI VE FİLMİ

Üyelerimizden Prof. Dr. Afet İnan'ın Kurumumuzca yayınlanmış olan "Piri Reis'in Hayatı ve Eserleri" adlı kitabının sonunda arkadaşımız, Piri Reis'in doğum yeri olan Gelibolu'da bir anıt yapılmasını, bir kitaplık kurulmasını ve bir filminin düzenlenmesini önermişti. Sevinçle haber aldığımız göre Gelibolu Turizm ve Tanıtma Derneği bu öneriyi benimseyerek bir anıt yaptırmış ve 1 Temmuz 1975 günü bu anıt törenle açılmıştır. Kitaplık şimdilik Turizm ve Tanıtma Derneği binasındadır. Türkiye Turizm ve Otomobil Kulübü de bir Piri Reis filminin yapımı için girişimlere başlamıştır.

KAZILAR

Eskiçağ Kolunca verilen kararlar uyarınca bu yıl da Alacahöyük, Perge, Kültepe, Maşathöyük, Konya Karahöyüğü, Bayraklı, Erythrai, Van-Çavuştepe, Van Kalesi, Acemhöyük, Niğde'nin Tepebağlar Höyüğü, Samsun Bölgesi ve İkiztepe'de kazılara devam edilmiş, Batı Anadolu'da arkeolojik araştırmalar yapılmıştır.

Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü bu yıl da kazılarımıza yardımlarını esirgememiştir. Bakanlığın yakın ilgisine huzurunuzda teşekkür ederiz.

Bu yılki kazılar hakkında kazı kurulları başkanlarından aldığımız raporları olduğu gibi sunuyoruz:

1 — 1975 Alacahöyük Kazıları :

Alacahöyük 1975 arkeolojik kazı çalışmalarına 6 Eylül 1975 ile 20 Ekim 1975 günleri içinde devam edilmiştir.

Kazı heyeti de 1974 mevsimindeki kişilerden meydana gelmiştir.

Yalnız, Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü temsilcisi olarak kazı heyetine, Kastamonu Müzesi Asistanı Arkeolog Mustafa Yüksek de katılmıştır.

Kazı ve Restorasyon Çalışmaları :

Alacahöyük'te 1968 mevsiminden beri sürdürülen arkeolojik kazılarda, kazı heyetince teklif edilen program uyarınca, yerinde kalma ve korunmalarına gerek duyulan mimarî buluntuların restore edilmesi de kabul edildiğinden, son sekiz mevsim sürdürülen çalışmalar sırasında, 1938 yılından beri açığa çıkarılmış ve kazı mevsimlerinde durumları kesin tespit edilmiş olan mimarî kalıntılardan, dağılmaya yüz tutan parçalar düzenlenerek geniş ölçüde restore edildiler.

Yeni mevsim kazılarıyla açığa çıkarılan mimarî kalıntıların da birçoğları, aynı yolla restore edilmeğe devam edildi.

1975 yılı çalışmaları biri höyüğün kuzeyinde, diğeri de batısında olmak üzere iki ayrı bölümde sürdürüldü.

Kuzey yöndeki kazı: 1974 mevsimi, bu yönde açılan kazı yerinin güney ucundan başlayarak batıya uzanan 10 x 50 m. yüzölçümünde bir yarma içinde yapıldı. Bu alanın her tarafında ortalama 2 m. derinliğe inilerek, Frig çağı yerleşmesi yapı kalıntıları bütün sondaj alanında açıklıkla tespit edildi.

Bu alanda doğu ucunda ve Frig çağı yapı temelini altında, Hitit çağı yapılarının duvarlarından, üst kısımlarda görülmeye başlandı. Bu kazı yerinde bulunan Frig çağı yapı kalıntıları tek tabakayı temsil ediyorlardı. Doğu-batı yönünde, yan yana sıralanmış meskenlerin taş temelleri, evlerin ön ve iç sofalarındaki kaldırım döşemeli bölmeler açıklıkla gözüküyorlardı.

Frig meskenlerinin bölmelerini meydana getiren taş temellerin 50 cm. yi aşmayan ince duvardan oluşması, duvar üst kısımlarının sade bu düzeyde ve ağaç çatkılı kerpiç ile örülmüş olmalarına işaret ediyorlardı.

Daha alt katlarda görülen Hitit çağı duvarları ise, çok iri taşlarla örülmüş ve geniş ölçüde idiler. Bu duvarların temel olduğu yapılar, önemli tesislere işaret eden kalıntılar biçiminde görülüyordu.

Kuzey yöndeki bu kazıda bütün varlığıyla açılan Frig sahası içinde, çağının çeşitli arkeolojik küçük eserlerine rastlanmıştır; bunlar usulünce envanter edilerek, Alacahöyük müzesinde muhafaza edilmek üzere, yetkililere teslim olunmuştur.

On yedi mzelik küçük eser arasında yedi tanesi seramikten kap kaçak olup, beş tanesi madeni ve beş tanesi de taştan yapılmış aletlerdir.

Batı yöndeki kazı ve araştırma yeri, Alacahöyük'te, Büyük Hitit İmparatorluk ağı şehir müdafaa tesisinden – batı kapısı denilebilecek olan – poternli kapının güney kanadının üstüne rastlamaktadır.

Alacahöyük kazısı genel planının XVI - XVIII/50-52 kareleri içine düşen bu alanın derinliklerinde, poternli kapıyı koruyan sağ burcunda bulunabileceği tahmin edilmiş ve Alacahöyük kazısı 1963-1967 çalışmaları ve keşiflerine ait ilk rapor yayınındaki lev. LXXXVI'da bulunan mimarî planda da işaret edilmişti.

Bu kez üstünde olan tapınaklar geniş ölçüde kaldırılarak, her tarafta, burcun kalın temel dizileri görülmüştür. Bu temel duvarlarından, höyüğün dışına yani batı yönüne düşenlerin üst kısımları, geniş ölçüde taşları alınmak suretiyle tahrip edilmişlerdir. Batı yönde yürütülen kazılar tamamen mimarî buluntulara yönelik olmakla, çalışmalar özel bir metot içinde yrtldler.

Bulunan temel duvarı atıklarında uygun düzeltme restorasyonuna geçilerek, poternli kapının sağ kanat burcunu teşkil eden duvarlar hemen bir buçuk metre ykseltildiler.

Bu yeni restorasyon çalışmalarıyla Alacahöyük'n, Hitit Büyük İmparatorluk ağındaki şehir surunun poternli kapı diye tanıtılan batı kapısı, tüm varlığıyla yerinde tekrar yaşatılmış olmaktadır.

1975 kazı mevsimi Alacahöyük'n tanzim ve restorasyon çalışmaları arasında, eski buluntuların bozulan parçalarının onarımları yapıldığı gibi, geçen sene sirkülasyon programına alınan, kazı alanlarının yüksek bir yerden rahat, toplu ve geniş ölçüde görülmesini teminen (geçici de olsa), bir ağaç akalı kulenin yapılmasını planlanmıştı. Bu defa projesine göre bu tesis atılarak, ikmal edilmiş bulunmaktadı. Bu kulenin etrafı görme sahanlığı yerden dokuz metre yukarda olup, en az on kişi bu yerden kazı alanlarını ve höyüğün çevresini rahatça görebilmektedir.

Alacahöyük kazı sitesi, yeni kurulmakta olan açık ve kapalı müze tesisleri, tanzimli ve restore edilmiş ren yeriyle, Orta Anadolu tarih ve arkeolojisinde tutuğu önemli yerini uzun zamanlar yaşatacak hamleli çabalar içindedir.

Höyükte bugüne kadar kazılmayan yerlerin üzerinde yeniden yapılacak arkeolojik araştırmalara devam edilmesi programlanmış olduğundan, gelecek çalışmaların verimli sonuçları da yeni hamlelere olumlu yönde katkılı olabilecektir. Bir başka yönden, Alacahöyük kazı sitesinde turistik anlamlarda da düzenlemeler yapılması ve bu yoldaki tesislerin de kurulmasıyla yerli ve yabancı ziyaretçilerin ilęisini üzerine daha kuvvetli çekeceği bir gerçektir.

DR. HMİT ZÜBEYR KOşAY
Alacahöyük Kazı Kurulu Başkanı
ve Türk Tarih Kurumu yesi

MAHMUT AKOK
Arkeolog mimar
Alacahöyük kazısı yesi

2 — *Perge Kazısı 1975 Çalışmaları:*

Türk Tarih Kurumu, Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi adlarına yürütülen 1975 yılı Perge Kazısı 1 Eylül'den 10 Ekim'e dek sürmüştür. Başkanlığında yapılan kazıya Doç. Dr. Somay Onurkan, başkan yardımcısı olarak Asistan Halûk Abbasoğlu, Arkeolog-Mimar Ülkü İzmirliçil, Topograf Adnan Şakar, Arkeolog-Desinatör Akif Dâi, Fotoğraf Uzmanı Arkeolog Aziz Albek, Sanat Tarihçisi Zafer Ertaş, Sekreter Münire Ergin, Arkeolog Füsün Arman, Arkeolog Akın Aksoy, arkeoloji öğrencilerinden Lâik Altınmakas, Akif Gaffaroğlu, Rabia Özsan, Ali Ceylân katılmışlardır. Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Amasya Müzesi Asistanlarından Ayşe Lâpacı tarafından temsil edilmiştir.

I. *Geç Dönem kapısı ile yuvarlak kuleli Hellenistik Dönem kapısı arasındaki avluda yapılan kazı ve araştırmalarda beş amaç güdülmüştür:*

a) 1968 ve 1969 yıllarında yapılan kazılar sonunda avlunun sınırlarının önemli bir bölümü saptanmıştı (A. M. Mansel, Ausgrabungen in Pamphylien 1957-1972, A. A. 1975, 61 res. 14). Avlunun batı ve doğu yanlarında yaklaşık olarak tüm uzunluklarının üçte birini oluşturan bölümlerinin sınırları bilinmiyordu. Ayrıca güney sınırının yarıya yakın doğu bölümü de kesin değildi. Kazı sonucunda önceki planda noktalarla gösterilen bu sınırları kesinleştirmek mümkün oldu ve avlunun 1/100 ölçekli planı da hazırlandı.

b) Daha önceki kazıların ortaya koyduğu gibi bu avlunun batı yanı, yuvarlak kuleden başlayarak üç nişli bir duvar, propylon, gene üç nişli bir duvar ve Septimius Severus çeşmesi gibi görkemli anıtlarla süslüdür. Henüz açılmamış üçte bir bölümünde de bu tür anıtlar beklenebilirdi. Bu amaçla giriştiğimiz kazılar henüz sona ermemiş olmakla beraber, avlunun güneybatı köşesine yakın bölümünde zengin mimarlık bezeklerini kapsayan ve önünde Septimius Severus çeşmesininine benzeyen yalak ve kanalların bulunmasından anlaşıldığına göre ikinci bir çeşme yapısını saptamış bulunuyoruz.

c) Avlunun doğusunda yer alan ilk Hıristiyanlık Dönemi bazilikası ile avlu arasındaki mimarlık ilişkisinin saptanması: Kazı sonucu, bazilikanın temenos'unun üç kapı ile avluya açıldığı saptanmıştır.

d) Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından onarım işlemlerine girişilmiş olan anıtlarla ilgili çalışmalar:

Onarımları istenen Geç Dönem kapısı ve propylon yapılarında tüm parçaları elde etmek amacıyla kazılar yapıldı. Bu parçalar onarım açısından incelendi. Birbirleri ile doğrudan doğruya birleşenler yan yana getirildi, ayrıca aynı tür mimarlık parçaları da guruplandırılarak bir düzenleme yapıldı.

e) Alman Arkeologlarından H. Lauter, Perge'nin Hellenistik Dönem güney kapısı hakkında yayınladığı makalesinde (Das hellenistische Südtor von Perge, Bonner Jahrbücher 172, 1972, 1 vdd.) kulelerle avlunun ayrı döneme ilişkin olduğunu saptamış ve avlunun eski şeklinin yuvarlak olması olasılığı üzerinde durmuştur. A. Akarca, Roma Çağında yapılan değişiklik sırasında avlunun dörtte birinin kesildiğini ve esas şeklinin oval olduğunu kabul etmektedir (Yunan Ar-

keolojisinin Ana Çizgileri I. Şehir ve Savunması, Ankara 1972, s. 159). Bu problemin çözümlenmesi için önce topografik araştırmalarda bulunuldu. Alınan prizmatik ölçüler kulelerin eksenini ile avlu ekseninin birbirlerine dikey düşmediğini ortaya koydu. Aynı şekilde alınan ölçüler kulelerle arkasındaki caddenin de eksenlerinin birbirini tutmadığını gösterdi. Bu araştırmalar her ne kadar kulelerle avlu ve zaten bilinen kulelerle sütunlu cadde arasındaki zaman farklarını kanıtlayıcı nitelikte iseler de, kesin sonuçlara varılabilmesi için bazı sondajların da yapılması gerekmektedir.

II. Agoranın kuzeyinden geçen caddede yapılan kazı :

Bu caddenin yaklaşık olarak 30 metrelik bir bölümü açılmış ve oldukça iyi durumda ele geçirilen mimarlık parçaları düzenlenmiştir. Caddenin genişliği 5.20 m. dir ve yalnız agora tarafında portik bulunmakta, karşı tarafında ise yaya kaldırımını yer almaktadır. Agoranın kuzey - güney eksenini üzerindeki kuzey kapısının iki yanındaki dükkânlarla bunları bir atlayarak izleyen dükkânların kapıları bu caddeye açılmakta ve arkaları agoranın portiğine kapalı bulunmaktadır. Caddenin portiğine ilişkin postamentler ve üzerlerindeki Attik - Ion düzenindeki kaideleri in situ bulunmuşlardır. Sütunlar ve Ion düzenindeki başlıkları kısmen tüm, kısmen de fragman halinde ele geçmiştir. Üç sütun üzerinde geç dönemde çizilerek yapılmış resimler bulunmaktadır. Bunlar agonistik oyunları yücelttiklerinden, ortada üzerinde dünyaya açık Augustia Olympia (oyunları), Kapitolia'ya denk Takitius Metropolitus (oyunları) gibi yazıtları kapsayan agonistik taç ile yanlarında Eros ya da Nike betimleri gösterirler.

III. Sütunlu ana caddede yapılan kazılar :

Perge'nin belkemiğini oluşturan 470 m. uzunluğundaki sütunlu ana cadde, agora'nın kuzeybatı köşesinden başlayarak akropol eteğindeki nymphaeum'a dek uzanır. 1956, 1957 ve 1967 yıllarında yapılan kazılar sonucu caddenin 160 metrelik bir bölümü açılmıştı. Bu yıl kalındığı yerden başlayarak 95 metrelik bir bölümünü daha açmış bulunuyoruz. Caddenin 220 nci metresinde portiğinin 6.50 m. geri çekilerek 76.45 m. devam ettiği saptandı. Sütunlu caddenin karşı tarafı da aynı durumu göstermektedir. Böylece ana caddenin bu bölümünde genişleyerek bir meydan haline dönüştüğü anlaşılmıştır. Portiğinin sütun mimarlığına ilişkin bir hayli sütun, başlıklar, arkhitrav, friz ve saçaklık parçaları ele geçirilmiştir. Sütun postamentleri ve saçaklıklar kireç taşından yapılmıştır. Sütunlarda Prokonnessos mermeri kullanılmıştır. Portiğinin geri çekildiği yerde oldukça iyi durumda mermerden diademli güzel bir Artemis başı bulunmuştur.

IV. Topografik çalışmalar :

Bu yıl özellikle kentin yol sistemi üzerinde çalışıldı. Ana caddeye paralel, palaistra önünden başlayıp bazilikanın önünden geçerek uzanan ikinci bir sütunlu cadde saptandı. Bu caddenin genişliği palaistra ile bazilika arasında 9 m. olup, daha sonra 7.50 m. ye düşmektedir. Ana caddeyi dikey kesen ve agora'nın kuzeyinden geçen caddeye paralel 6 ara sokak saptanmıştır. Bunların genişliği 3.75-5.20 m. arasında değişmektedir.

V. *Perge agora'sının onarımı :*

1974 kazısı sırasında Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü ile işbirliği yaparak Perge agora'sının onarımı kararlaştırıldı. Onarım projesi Perge kazısı mimarı Arkeolog-Mimar Ülkü İzmirligil tarafından hazırlandı. 1975 yılı Mart ayında agora'nın onarımına başlandı. Doğu ve kuzey portiklerinin sütunlarından bir kısmı tüm, bazıları da fragman halinde ayağa kaldırıldı. Bazılarının başlıkları da üzerine konabildi. Ancak eksik olan postament ve kaideler betondan dökülerek tamamlandı. Bu portiklere açılan dükkânlardan bazılarının kapı söveleri lentoları ile birlikte ayağa kaldırıldı, yıkılmış ortostatlar da yerlerine yerleştirildi. Agora'nın kuzey ve doğu girişlerinin sütunları da ayağa kaldırıldı. Portiklerin kuzeydoğu köşesine rastlayan saçaklık parçalarını da ayağa kaldırmak amacıyla, eksik arkhitrav parçası ölçü ve detay oranlarına sadık kalınarak betondan döküldü. Bu parça köşe ve iki yanındaki sütunların üzerine yerleştirildikten sonra üstüne bombeli friz parçaları oturtuldu. Bu onarım işlerine vinçini göndermekle büyük katkıda bulunmuş olan Antalya Bölgesi Devlet Su İşlerine teşekkürlerimiz sonsuzdur. Onarımda istenen temiz ve itinalı işçiliğin sağlanmamış olduğunu üzülerek belirtmek gerekir. Böylece bir kez daha bu gibi onarımların ihale usulü ile yapılmasının sakıncalı olduğu ortaya çıkmıştır.

VI. *Prof. Dr. Nazım Terzioğlu'nun kazımıza armağan ettiği prefabrike kazı evinin kurulması :*

Böyle bir evin yapılacağı yerin seçimi gerçekten önemlidir. En başta ören yerinin görünümünü hiç bir şekilde etkilememesi ve özellikle ileride yapılacak kazıları da engellemesi gerekiyordu. Ayrıca alanda çalışmalarımız sırasında kolaylıkla ulaşabileceğimiz bir yerde olmalıydı. Diğer taraftan bunaltıcı sıcakların da göz önünde tutulması ve havadar bir mevki bulunması gerekiyordu. Bu taban tabana zıt görünen koşullara uygun bir yer bulunmuş ve kazı evi antik kent dışında, Geç Dönem kapısının doğusunda sur duvarının kenarında kurulmuştur. Bu ev kuşkusuz bundan böyle alan çalışmalarımızı kolaylaştıracak ve daha verimli olmasını sağlayacaktır. Bu nedenle kazı ekibi adına bize bu evi armağan etmiş olan Prof. Dr. Nazım Terzioğlu'na sonsuz teşekkürlerimizi sunmak isterim.

VII. Topograf Adnan Şakar ve Mimar-Arkeolog Ülkü İzmirligil kentin vaziyet planı üzerine çalışmalarını geliştirmişlerdir. Prof. Dr. Jale İnan heykeltraşlık buluntuları üzerine çalışmalarını sürdürmüştür. Prof. G. Bean Perge yazıtları üzerine çalışmalarda bulunmuştur. Arkeolog Füsün Arman kavşaktaki tâkin uzun yazıtına ilişkin parçaları birleştirerek, Arkeolog Akın Aksoy üç ayrı yazıtla ilişkin bir arada bulunmuş yüzlerce yazıt parçasını seçerek ve birleştirerek bu hususta önemli önçalışmaları yapmışlardır. Doç. Dr. Somay Onurkan damgalı tuğlalar, Asistan Halûk Abbasoğlu da Perge'de bulunan soffitler üzerine çalışmalarını sürdürmüşlerdir. Gözlemciler tarafından kazı sırasında toplanan 2229 adet keramik parçası buluntu yerlerine göre sandıklanarak incelenmek üzere depolanmıştır.

VIII. *Side'nin antik su yollarının incelenmesi :*

Romalılar zamanında Side'nin su ihtiyacı Manavgat ırmağının çıktığı yerden arazinin durumundan azamî yararlanarak yapılan 30 kilometrelik su yolları ile

sağlanmıştı. Arazinin durumuna göre üstleri düz atkılı veya tonozlu yeraltı, ya da kayaları yontarak elde edilen kanalları, vadileri aşan akuadükleri, yer yer havalandırma bacaları, temizleme dip savak deliği ve drenajlarla mücehhez bu su yolları, su mühendisliği, teknik ve mimarlık açısından eşine az rastlanan bir mükemmel tesistir. Devlet Su İşleri yedi senedir bu mevkide Oyma Pınar Barajı proje çalışmalarını yürütmektedir. Önümüzdeki baharda antik su yollarının bir bölümünün su altında kalacağını haber alınca derhal arkeoloji açısından tespiti için harekete geçtik. Devlet Su İşlerine, özellikle Yük. Müh. Aykut Savaşer'e hem bizi durumdan vaktinde haberdar ettikleri, hem de sekiz on kişilik bir topograf ekibi ile çalışmalarımızı destekledikleri için teşekkürlerimiz sonsuzdur. Topograf Adnan Şakar ve Mimar-Arkeolog Ülkü İzmirligil 15 günlük yoğun bir çalışma sonucu su yollarının 3-5 km. lik bir bölümünün planını çıkararak tüm ayrıntılarına varıncaya dek tespitini yapmışlardır. Bu çalışmalara gönüllü olarak katılan Antalya Bölge Müzesi asistanlarından İsmail Akan Atılâ'ya da ayrıca teşekkür etmek isterim.

PROF. DR. JALE İNAN

3 — 1975 Kültepe Kazıları :

TTK, Eski Eserler ve Müzeler Umum Müdürlüğü adına yürütülen Kültepe-Kaniş Kazılarına 1975 yılının yaz aylarında devam edilmiştir. Kazı heyeti, kazı direktörünün başkanlığında, Doç. Dr. Kutlu Emre, Mimar-Desinatör Cengiz Erol, Arkeolog Yıldırım Kaya, Fotoğraf uzmanı Salâhattin Öztartan ve Eski Eserler ve Müzeler Umum Müdürlüğü temsilcisi Arkeolog Hamdi Kodan'dan kurulu idi. Mustahzır görevini, Ankara Arkeoloji Müzesinden Fethi Ünlü Müze'de görmüştür.

Kültepe kazılarına 1948 yılından beri devam edilmiş olmasına rağmen, her kazı mevsiminde yeni yazılı belgelerin ve mimarlık anıtlarının ortaya çıkarıldığına tanık oluyoruz. Kazıların ağırlığı, elimizdeki çalışma programına göre, Tepe'de toplanmıştır. İki ayrı yapı katına ait olan ve üst üste inşa edilmiş olan ikinci sarayın doğu cephesinin büyük bir kesimi açığa çıkarılmıştır. Bu yönde de batı yönünde olduğu gibi, eski sarayı çevreleyen sitadel surunun doğu-batı yönündeki devamı görülmektedir. Çok iri andezit bloklarla örülen bu surun şiddetli bir yangına maruz kaldığı görülmektedir. Geniş duvarın iç ve dış yüzlerine yerleştirilen iri ve çoğu düzenli olan taş blokların arası iri moloz taşları ile doldurulmuştur. Eski sarayı çevreleyen bu sur parçasının Karum'un II katı ile çağdaş olduğunu tabletler de doğrulamıştı. Yeni bulunan seramik ve diğer küçük eşya türleri, bu tespiti kesin hale getirmiş durumdadır. Bunun üstünden Kaniş'in sonuncu geç sarayının doğu cephesini teşkil eden oda ve salonlar yükselmektedir. Burada da sarayın dış duvarı, çağın ölçülü ve düzenli yapı tekniğine ahenkli bir biçimde, kuzey-batı istikametinde devam etmektedir. Bu yönde de, henüz girişi tespit edemedik. İnşa tarzı, sarayın diğer kısımlarındaki inşa tarzından farksızdır. Böylece, sitadelin yüksekliğini bu iki sarayın sağladığı görülmektedir. Son saray düzlüğe kurulmamıştır; eski sarayın üstündeki yüksekliği kaplamıştır. Yeni sarayın acele ve hemen inşası nedeniyle, eski sarayın enkazı, tümü ile kaldırılmamış, altta kal-

miştir. Bununla yeni sarayın, Höyüğün diğer kısımlarındaki binalara bakınca, en azından iki metre daha yüksek durumda görüldüğünü anlıyoruz. B. Hrozny'nin mühim bir kısmını tahribine rağmen saray, çağının monumental bir yapısı olarak ayakta durmaktadır. Saray, çağdışı Eski K. Suriye ve Mezopotamya sarayları karşısında, Anadolu'nun özelliğini, beylerin ne tür yapılarda beyliklerini idare ettiklerini, detayları ile gözlerimizin önüne sermektedir.

Karum'da, yani aşağı şehirde, merkezî ve kuzey kesiminde çalışıldı. I b katının düzenli sokakları, yassı ve çok iri taşlarla döşeli yeni meydanlığı ve ona açılan 3-4 odalı I b evlerinin bir kısmı tetkik edildi. Bunlarda tabletlerin bulunmuş olması, I b katına ait tablet koleksiyonumuzun miktarını esash şekilde artırmıştır. Böylece, Kaniş'in I b katına ait tablet sayısı çağdaş Alişar ve Boğazköy tabletlerinin toplamının iki katını aşmıştır. Bununla Assur Ticaret Kolonilerinin geç safhasının aydınlanmasına en büyük yardım Kaniş'ten gelmektedir. Karum'un kuzey kesiminde II. yapı katının tahrip edilmiş bir arşivindeki tabletlerin çok iyi korunduğunu saptadık. Evlerde, mezarlarda bulduğumuz her çeşit eser ve ölü hediyeleri Kültepe'deki yerel müzede, Kayseri ve Ankara Arkeoloji Müzelerinde sergilenmektedir.

TAHSİN ÖZGÜÇ

4 — 1975 Maşat Kazıları :

Türk Tarih Kurumu ve Eski Eserler ve Müzeler Umum Müdürlüğü adına Başkanlığımızdaki Kültepe Kazı Heyeti tarafından yürütülen Maşat Höyük kazılarının üçüncü çalışma mevsimi de tamamlanmıştır. Maşat Höyük Kazılarının önemini, keşiflerin anlamını son Genel Kurul toplantısında açıkladığım için, kazı sonuçlarını kısaca sunmağa çalışacağım. Burada sonuncu medeniyet üç yapı katı ile temsil edilen Frig çağına aittir. Frigler, Höyük'ün tahkimi daha kolay olan en yüksek kısmına yerleşmişlerdir. Bu çağın yapılarını mütevazî - küçük binalar teşkil eder. Bu küçük evler 2-3-4 odalıdır. Üçüncü katın derin temelleri, özellikle, geniş ve derin çöp çukurları, Hitit yapıları için çok tahrip edici olmuştur. Frig katlarının bazı kısımlarda kalınlığı 3 metreyi aşmaktadır. Tek renkli ve boya ile nakışlı seramik, Orta Anadolu'da iyi bilinen seramik türünün aynıdır. Eski, Orta ve Geç üslûba giren seramik hem şekil, hem de motifleri yönünden çok çeşitlidir. Son yapı katı Güney Pontos'a has seramik türüne sahiptir. Bunlar bol bitki, yıldız ve karışık yaratıklarla kuş ve hayvan resimlerinden oluşmaktadırlar. Son kat 6. ve 5. yüzyıla aittir. Bu katta bulunan madenî eserlerin bazıları *Iskit* özelliklerine sahiptir.

II. Medeniyet katı, iki yapı katı ile temsil edilen Hititlere aittir. İlki 15. yüzyıldan daha eski değildir. Her iki yapı katı da şiddetli birer yangınla tahrip edilmişlerdir.

Sonuncu Hitit katı üç önemli yapı ile temsil edilmektedir. İlki tepenin kuzey-batı mail sathına inşa edilmiş olup, 400 m² lik bir alanı kaplayan 11 odası açığa çıkarılmıştır. Taş duvarlar taban seviyesinden 1.5 m. yükselmekte, kerpiç örgü ondan sonra başlamaktadır. Duvarlarda bol miktarda ağaç kullanılmıştır. Odaların duvarları, itinalı bir şekilde, kalın sıvalıdır. Odalardan birinin ortasındaki

sunak kaidesi iyi korunmuştur. Bu odada üçgen biçimli siyah, kırmızı, beyaz, kahverengi taşları bulundu. Dolorit, serpantin, kireçtaşı ve tüften yapılmış renkli taşların bir yüzü parlak perdahlıdır. Hepsi tam ortalarından delik olup, boyları çeşitlidir. Taban mozaik değildir. Sunağın, veya duvarın bir kısmının süslenmesinde kullanılmış olmalıdır. Bunlar üniktir ve bu çağda ilk defa kullanılmaktadır. Bu binada İmparatorluk Çağı stilinde hiyeroglifli bulleler bulundu. Bir baskıda: (NA4K) IŞIB ta- ba - ar - na - LU - GAL. CAL” kitabesi, yani büyük Kral Tabarna'nın mührü ibaresi korunmuştur. Bu “Tabarna-Kaiser” mühür, içinde bulunduğu evden daha eskidir; baskı uzun süre binada saklanmış olmalıdır.

Tepenin doğusuna kurulan bu katın ikinci binası yan yana dizilmiş üç odadan ibarettir. Bu odalarda bol miktarda sağlam kaplara, ithal edilmiş Miken kaplarına ve ayrıca Hitit hiyeroglifli bullelere rastlanmıştır. Esasen Maşat'daki bullelerin tümü hiyerogliflidir.

Maşat'ın en önemli safhasını II. Hitit yapı katı temsil eder. Büyük bir yapının 75×35 m. ölçüsündeki bir kısmı açığa çıkarılmıştır. 28 odadan 26'sı bodrum katına aittir. Hitit mimarisinin bütün teknik inceliklerine göre inşa edilmiştir. Kalın taş temeller üstünden yükselen kerpiç duvarlarda, sık bir tarzda tertiplenen ağaç dikmelerin yeri ve bazen ağaç direğın kendisi korunmuştur. Sıvalı duvarlar krem, açık pembe, kırmızıya çalan beyazla badanalıdır. Bina şiddetli bir yangınla tahrip edilmiş, kireç taşı erimmiş; her tarafı kömür ve tuğlalaşmış kerpiç enkazı kaplamıştır. Odaların bazıları iri küplerle dolu idi. Bunları görünce Boğazköy depolarını hatırlamamak mümkün değildi. Odalardan birinde 20 tablet, birkaç tane de bulle bulundu. Bitişindeki ikinci odada ve yine çok yanmış kerpiç enkazı içinde 80 tablet keşfedildi. Tabletlerin bazıları çok yanmış, curuf haline gelmiş, birbirine kaynamıştır. Tabletlerin yanında, bazılarının altında yanmış ağaç ve kömür parçalarına göre, üst kattaki raflardan düşmüş oldukları anlaşılmaktadır. Bunlar, Boğazköy dışında, ilk defa keşfedilmiş olan bir Hitit arşivini temsil etmektedir. Doğuya bakan bu odaların batısındaki üstü açık avlu ile odalar arasında, avluya açık, üstü kapalı bir galeri çok iyi korunmuştur. Bu Büyük Kale'deki avlu da, I, II, IV, V. Boğazköy mabetlerinde ve Alacahöyük mabedindeki galerilerin tam eşidir. Maşat'taki taş direklerin zıvana delikli kaideleri binaya büyük bir görünüş kazandırmaktadır. Böylece, Boğazköy dışında Gaşga bölgesinde bir Hitit sarayı keşfedilmiş oluyor. Çünkü arşivine ve planına göre bu büyük yapı saraydan başka bir anlam taşıyamaz. Kanımca bu bina, Boğazköy'den önce, Gaşga'lar tarafından yakılmış olmalıdır. Mektuplar, özellikle iki tablet üstüne basılmış Tuthaliya III'e ait mühür, sarayın M. Ö. 1400 yıllarına ait olduğunu belgelendirir durumdadır. Sonuncu katın kimler tarafından yakıldığını bilmiyoruz. Bu şehri de yine Gaşga'lar Muwattali (1305 - 1282) zamanındaki savaşlar sırasında yakmış olabilirler. Mammafih, kazıların devam etmekte olduğu unutulmamalıdır. Böylesine verimli bir kazıda, bir çeşit problemlerin çözümü gecikmez ve bizleri sabırsızlığa alıştırmaz.

TAHSİN ÖZGÜÇ

5 — 1975 *Karahöyük Kazısı Çalışmaları* :

Türk Tarih Kurumu, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi ve Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü adına yapılmakta

olan Konya Karahöyük kazısı 1975 yılında 8 Ağustos 1975 ile 22 Eylül 1975 tarihleri arasında sürdürülmüştür.

Başkanlığım altında yürütülmekte olan kazıda Arkeolog Neriman Tezcan, Hititolog Burhan Balcıoğlu ve Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi öğrencilerinden Meral Karasu, Cem Karasu, Sedat Erkut, Erdal Işık, Kemal Yüksel ve Japon uyruklu Sachiro Ohmura çalışmışlardır.

Kazımızda Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğünü komiser olarak Konya Müzesinden Arkeolog Bay Salih Yıldız temsil etmiştir.

Karahöyük kazılarında yetenekli bir mustahzır olarak yetişmiş olan ve Karahöyük eserlerinin restorasyonuna büyük hizmetleri geçmiş olan Bay Osman Karakaya kazı çalışmaları başlamadan kısa bir süre önce vefat etmiş olduğundan ekibimizde önceden kestirilmesi olanağı bulunmayan bir boşluk meydana gelmiştir. Duruma bir çare olarak kazıda daha önce restorasyon işlerinde çalışmış olan işçilerle birlikte Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinden Bay Ali Erdem ile Türk Tarih Kurumundan Bay Hasan Güven'den faydalanılmıştır. Bay Hasan Güven kısa zamanda restorasyon işlerinde başarılı olmuştur.

Yükselen işçi ücretleri karşısında mali olanaklarımız sınırlı kalmış olduğundan 1975 yılında Karahöyük'te yalnız bir alanda çalışılabilmiştir. Evvelce köylünün taş aramak maksadiyle bazı kısımlarını tahrip ettiği Höyüğün kuzey batısındaki T çukurundaki 1973 - 1974 yıllarında çalışmış ve I. kata ait önemli bir yapının büyük kısımları ile söz konusu yapıyı güney ve batı kısımlarında çevreleyen caddeleri meydana çıkarmıştık. 1975 yılında bazı kısımlarında genişliği 3 metreyi geçen batıdaki caddeyi kuzey doğrultusunda izledik ve kuzey doğu kısmında 1974 - 1973 yıllarında meydana çıkardığımız yapının devamı olduğu izlenimini veren bir yapı planı elde ettik. I. kata ait olan bu yapı iki safhalıdır. Üstteki geç safhasını yalnız bir kısımda saptayabildik. Bu kısımda üst safhada önceki yıllara ait kazılarda güzel örneklerini meydana çıkardığımız at nalı biçimindeki ocak ya da altların şimdiye kadar ele geçen en büyük örneğini bulduk. Altarın önündeki sunak kısmı yekpare taştan işlenmiş ve iyi korunmuş durumda ele geçmiştir. Altarın at nalı biçiminde ve konsantrik dairelerle bezenmiş yüksek kısmı fragman halinde bulunmuştur. Eserin diğer örneklerden daha büyük oluşu, buranın umumî maksatlar için kullanılmış olan bir yapının kült salonu olduğu izlenimini uyandırmaktadır. Bu mahalde mermerden kayık biçiminde bir libasyon kabının bulunması da bu görüşü desteklemektedir. Yanık izleri gösteren ve birkaç parçadan yapıştirilmiş ve noksan kısımları restore edilmiş olan bu kabın bir yanında plastik bir biçimde işlenmiş bir parsın başı bulunmaktadır. Alt kısımda yırtıcı hayvanın pençeleri kabın kenarlarını tutmakta idi. Hayvanın vücudu pul şeklinde konsantrik dairelerle bezenmiştir. Bu eser Eski Anadolu arkeolojisinin ünik buluntuları arasında yer alacaktır. Eserin başarılı restorasyonunu öğrencilerimizden Sedat Erkut'un çalışmalarına borçluyuz. Aynı yerdeki önemli buluntular arasında bronzdan kurs biçiminde, bir yüzünde dokuzlu bir helezon deseni bulunan bir damga mührü ile bir kap kapatması (?) üzerinde yüksek kaliteli bir damga mührünün üç baskısı bulunmaktadı. Kurs biçimindeki mühürde görülen desene benzer örnekler evvelce "Konya Civarında Karahöyük'te Bulunan Silindir ve Damga Mührüleri" adlı eserimizde No. 225 ile devamında yayınlanmıştır. 1975 yılında burada

bulunan diğer mühür baskılarının ise birer duplikatı veya paraleli aynı eserde 108 ve 109 numaralar altında yayınlanmıştır. Bu eserlerin 1975 yılında kazılan bu yapıda bulunması, söz konusu yapının da 1953 yılında L çukurunda bulunan saray gibi genel amaçlara hizmet etmiş olan bir yapı olduğu hususundaki görüşe yeni bir destek kazandırmaktadır.

1975 yılının önemli buluntuları arasında, aynı yapının ikinci seviyesinde meydana çıkarılan çok iyi korunmuş boğa boynu biçiminde bir libasyon kabı ile maa-lesef yalnız fragmenter halde ele geçmiş olan ve üzerinde karşılıklı iki sfenksi gösteren kayık biçiminde ritüel kap anılmaya değer. Birinci eser Karahöyük'te evvelce bulunmuş olan koç boynu biçimindeki libasyon kabı ile aynı gruba aittir. Kayık biçimindeki sonuncu kaptaki kabartma halindeki karşılıklı sfenkslerden yalnız birinin dışı bakan başı korunmuştur. Fevkalâde başarılı bir biçimde işlenmiş olan bu baş, Eski Anadolu küçük plastik eserler sanatının Koloni ya da Erken Hitit çağında eriştiği yüksek düzeyi göstermesi bakımından önemli olduğu gibi, eser evvelce Karahöyük'te bulunmuş olan ve büyük kısmı bir sfenksi tasvir eden kurşun figürin ile birlikte Eski Anadolu'da sfenks konusu üzerindeki araştırmalara katkıda bulunacak durumdadır.

ORD. PROF. DR. SEDAT ALP

6 — Bayraklı ve Erythrai Kazıları 1975 Çalışmaları :

Bayraklı kazılarına 1975 yılında 24 Temmuz - 15 Eylül tarihleri arasında Türk Tarih Kurumu, Eski Eserler ve Müzeler Umum Müdürlüğü ve DTC Fakültesi adına devam edilmiştir.

1974 yılı çalışmaları sırasında dördüncü ve beşinci yüzyıl katları kaldırılmış ve altıncı yüzyıl katlarına inilmiş birçok yerlerde de yedinci yüzyıl katlarına ulaşılmıştır.

Kazı sırasında bol miktarda seramik ve bronz eserler elde edilmiştir. Bu yıl özellikle Klazomen türü vazolardan büyü sayıda örnekler gün ışığına çıkarılmıştır. Bunlar arasında dans eden kadınlarla süslü bir krater, ayrıca bir hayat ağacının iki yanında yer alan iki insan figürlü krater anılmaya değerdir. 7. yüzyıla ulaşılan katlarda da bol sayıda Korinth ve Oryantalizan seramik elde edilmiştir.

Kazı başkanı, Bayraklı'da 15 Eylül - 30 Ekim tarihleri arasında buluntular üzerinde çalışarak nihaî raporun eksiklerini tamamlamıştır. Hükümet temsilciliğini Arkeolog Ömer Özyiğit yapmıştır.

Erythrai'da TTK, Eski Eserler ve Müzeler Umum Müdürlüğü ve DTC Fakültesi adına Haziran ve Temmuz aylarında çalışılmış olup Akropol üzerinde arkaik çağa ait kalıntıların aranmasına devam edilmiş, bu arada 6. yüzyıla ait evler gün ışığına çıkarılmıştır. Hükümet temsilciliğini Arkeolog Ömer Özyiğit yapmıştır.

Bayraklı ve Erythrai
Kazıları Başkanı

ORD. PROF. DR. EKREM AKURGAL

7 — Çavuştepe Kazısı 1975 Çalışmaları :

Türk Tarih Kurumu, Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi "Van Bölgesi Tarih ve Arkeoloji Araştırmaları Merkezi" adına yürütülen Çavuştepe kazısı 1975 yılında Temmuz ortasından Ağustos ortasına kadar devam etmiştir.

Çavuştepe kazısı, üyelerimizden Prof. Dr. Afif Erzen'in başkanlığında, Dr. M. Taner Tarhan, Dr. Mehmet Özsait, Dr. Veli Sevin, Doktorant Oktay Belli, Doktorant Nesrin Özsait Mimar Orhan Ak, Fotoğraf uzmanı Selamet Taşkın, Kamp Müdiresi Aysel Tarhan ve Müze Temsilcisi Filolog Ersin Kavaklı'dan kurulu bir heyet tarafından yürütülmüş, heyete kazının son haftasında Filolog Dr. Ali M. Dinçol da katılmıştır.

1975 kazı sezonunda çalışmalar başlıca üç ana kesimde yoğunlaştırılmış ve önemli sonuçlar elde edilmiştir:

I. Uçkale ile Çifte rampalar arasındaki saha (Uçkale önü)

A) Uçkale önü mimarî kompleksi

B) Doğu kapısı

II. Pithoslu mekânlar (I-II).

III. Pithoslu mekânlar ile Uçkale arasındaki alanda yapılan sondajlar.

Bunlardan ayrı olarak, doğu rampası istinat duvarları önünde ve "Yukarı Kale" batı surlarında küçük çapta araştırmalar yapılmış, ayrıca "Yukarı Kale"de gelecek yıllarda başlayacak kazılara bir ön hazırlık olmak üzere, gerekli plan çalışmaları tamamlanmıştır.

I. Uçkale ile Çifte Rampalar arasındaki saha (Uçkale önü) :

A) Uçkale önü mimarî kompleksi: 1975 sezonunda bu kesimde girilen yoğun çalışmalar sonucunda, Uçkale önü adı verilen genişçe bir bölümün kazısı tamamen sonuçlandırılmıştır. Bu kazılar sonucunda, Uçkale önü iskân alanında 3 tabakanın varlığı ortaya çıkarılmış olup, bunlar:

1. tabaka: Ortaçağ Nekropolü

2. tabaka: Urartu sonrası iskânı

3. tabaka: Urartu çağı iskânına aittir. Ayrıca en alttaki 3. tabakanın da iki evre gösterdiği kesinlikle tespit edilmiştir.

Ortaçağ Nekropolü: Çavuştepe Uçkale önü 1974 yılı çalışmaları sırasında bu kesimin, özellikle doğu bölümünde küçük bir nekropol bulunmuştu¹. Sayıları bu yıl açılanlarla 50'yi aşan mezarlardaki ölülerin başları batı, ayakları ise doğuya bakmaktadır. Mezarların çoğunluğu "basit taş sandık mezar", az sayıdakiler ise "basit toprak mezar" tipindedir. Mezarlara ölü hediyesi bırakıldığını gösteren hiç bir buluntuya rastlanmamıştır. Çavuştepe nekropolü bu durumuyla Tepecik (Elazığ) höyüğünde bulunan nekropolün bir benzeri olup, Ortaçağa aittir².

¹ A. Erzen, Belleten, 155 (1975) s. 558.

² M. Esin, Keban Projesi (1969) s. 109, Lev. 83, Res. 1 - 3.

Urartu sonrası iskânı (M. Ö. VI. yüzyılın sonuna kadar): 1968 yılında bu kesimde yapılan çalışmalar sonucunda, Uçkale önü kazı alanının, kalenin bir istilâ neticesinde tahribinden hemen sonra, ilkel şartlarla yeniden bir yerleşmeye sahne olduğunu tespit etmiştik. Urartu sonrasına aidiyeti kesin olan bu tabakayı karakterize eden yapılara, yalnızca Uçkale önünde değil, "Aşağı Kale" surları içinde kalan iskân sahasında da, genellikle yangın tabakaları üzerinde rastlanmıştır.

Üstteki Ortaçağ mezarları tarafından esaslı bir şekilde tahrip edilmiş olan bu tabaka yapılarının açık planlarını elde etmek imkânına sahip olamadık. Yapıların temelleri gayet zayıf olup, araları çamur-harç ile takviye edilen moloz taşlardan meydana getirilmiştir. Birbirine bitişik ve düzensiz bir plan gösteren bu yapıların, sal taşlarla kaplanmış küçük birer avluya sahip oldukları, odalarda ocak ve tandırın yer aldığı, tabanların sıkıştırılmış topraktan meydana geldiği anlaşılmıştır.

Bu katta küçük buluntu olarak yalnızca çok kaba, kısmen çark ve kısmen elle şekillendirilmiş, isli siyah ve kiremit renginde kaba mutfak kapları ele geçirilmiş olup, parlak kırmızı astarlı, tipik Urartu keramik parçalarına hiç rastlanmamıştır.

Urartu çağı iskânı (M. Ö. VII. yüzyıl): Önceki raporlarımızda da belirttiğimiz üzere³, kuzey ve güneyden bir duvarla sınırlanan bu yapı topluluğu, "Çifte Rampalar"ın birleştiği "Doğu Kapısı"na kadar devam etmektedir.

Kompleksi kuzeyden sınırlayan ana duvar, (IX) ve (X) no. lu mekânların hizasına kadar, aynen bir sur duvarı görünümünde olup, yer yer 3.00 m. - 3.50 m. genişlik, 0.50 m. derinliğinde bastiyonlara sahip bulunmaktadır. Ancak, kurtin kesimleri, Urartu tahkimat mimarisinde karşılaşıldığı gibi, düzgün aralıklar göstermezler. (XI) no. lu mekândan itibaren, doğuya uzanan kuzey duvarı, gerek işçilik ve gerekse boyutlar bakımından değişik özellikler taşımaktadır. Güney duvarı da aynı şekilde, farklı iki teknikle inşa edilmiştir; ancak burada bastiyonlar yoktur.

Batıdan doğuya doğru 13 mekândan meydana gelen bu yapılar topluluğundan (I) ve (II) no.lu mekânlar 1968 döneminde, (III) no.lu mekân ise 1972 döneminde meydana çıkarılmıştı. 1975 döneminde girilen yoğun çalışmalar sonucunda, doğuya doğru 10 mekân daha açığa çıkarılarak "Uçkale önü kompleksi"nin kazısı tamamlanmış bulunmaktadır.

Buna göre (III-V) ve (XI) no.lu mekânlar, dikdörtgen planlı birer büyük salon görünümünü taşımaktadırlar; (III) no. lu mekân, yaklaşık olarak 14.00 m. × 9.00 m., (V) no. lu mekân 16.50 m. × 9.00 m., (XI) no. lu mekân ise 19.50 m. × 9.00 m. boyutlarındadır. (III) ve (V) no.lu mekânların çatılarını, dikdörtgen kerpiç payeler, (XI) no.lu mekânınkini ise taştan kaidelere basan direkler taşımaktadır. (II) (9.00 m. × 4.50 m.), (IV) (9.00 m. × 3.50 m.) ve (VI) (8.50 m. × 2.00 m.) no.lu mekânlar, boyutlarından da anlaşılacağı gibi, birer ara geçit yapısı niteliğini taşımaktadırlar. (VII) (7.10 m. × 4.50 m.) (VIII) (8.30 m. × 3.00 m.),

³ A. Erzen *TAD XXI-1* (1974) s. 22 vd.

(IX) (4.20 m. × 4.50 m.) ve (X) (3.00 m. × 3.00 m.) no.lu mekânların yer aldığı saha esaslı bir tadilatın izlerini yansıtmaktadır. Bundan sonra gelen (XI) (20.10 m. × 9.60 m. × 9.10 m. × 9.40 m.), (XII) (9.00 m. × 7.70 m. × 7.40 m.) ve (XIII) (7.70 m. × 7.50 m. × 3.30 m.) no.lu mekânların gerek malzeme ve gerekse teknik yönden, kalenin Urartu çağındaki son mimarî gelişim evresine ait oldukları açık bir şekilde izlenebilmektedir.

Uçkale önü sahasının en doğu ucunda yer alan ve (XI) no.lu "Direkli Salon"a bitişik olarak inşa edilmiş bulunan (XII) ve (XIII) no.lu mekânların, kalenin Doğu Kapısı ile ilgili oldukları açıktır.

B) Doğu Kapısı: Bu yıl, "Çifte Rampalar"ın birleştiği alanda yapılan çalışmalarla, kalenin M. Ö. VII. yüzyıla ait olduğu anlaşılan ana giriş kapısını ortaya çıkartmış bulunmaktayız. "Aşağı Kale"nin en doğu uç kesiminde yer alması nedeniyle burası "Doğu Kapısı" olarak adlandırılmıştır. 3.80 m. genişliğindeki kapının batı kesimini (XIII) no.lu mekânın güney duvarının doğuya doğru 0.40 m.lik bir çıkıntısı meydana getirmekte, aynı mekânın 4.60 m.lik doğu duvarı ise kapı ön avlusunu batıdan sınırlamaktadır. Yukarıda sözü edilen (XIII) no.lu mekânın bir kule görevini gördüğü kuvvetle muhtemeldir. Şehir kapısının doğu kesimini ise, 1973 sezonunda ortaya çıkarılmış ve Yukarı Kale'ye kadar uzanan "tahkimli" yolun" 1.10 m. kalınlığındaki kuzey duvarının batı ucu meydana getirmektedir. Bu kesimde anakayanın bir hayli yüksek olması nedeniyle, anakayadan işlenen temel, duvar genişliğinde yontularak yükseltilmiştir. Kapının doğu duvarının güney iç kesiminde *in situ* durumda, büyükçe boyutlu, kalker taşından söve mili yatağı tespit edilmiştir. Kuzey (ön) ve güney (iç) avlularda yapılan kazılarla, zeminin tamamıyla saltaşlarıyla kaplandığı anlaşılmıştır.

Çavuştepe kalesindeki son Urartu mimarî evresine aidiyeti kesin olan bu geç devir giriş kapısının, plan bakımından Urartu kapı mimarisine büyük bir yenilik getirdiği şüphesizdir.

II - *Pithoslu mekânlar (I-II)*: Geçen yılki raporumuzda, mimarî ayrıntıları ve fonksiyonu hakkında, ana hatlarıyla açıklamasını yaptığımız bu mekânlardan I no. lu olanının kazısı sona erdirilmiş ve yapı tümüyle meydana çıkarılmıştır.

Bu yılki çalışmalarımız sırasında çok ilginç bir durumla karşılaşmıştır; 29 no. lu pithosun içinde toplam, olarak 21 adet birinci sınıf, parlak kırmızı astarlı kap ele geçirilmiştir. Bunlar 5 adet ayaklı kâse ve 16 adet çeşitli boyda yonca ağızlı testiden meydana gelmektedir. Testilerin kulpları altında, pişimden sonra kap yüzeyine kazınarak işlenmiş "ölçü işaretleri", Urartuların kullandığı ölçü sistemine yeni boyutlar kazandıracak niteliktedir. Benzer buluntu topluluğuna Karmir-Blur'da da rastlanmıştır. Ayrıca geçen sezonda olduğu gibi, hemen her pithosun içinde kırık parçalar üzerinde Urartu çivi yazılı ve kısmen piktografik şekilleri havi 32 adet pithos parçası ele geçirilmiştir. Geçen sezon bulunan yazılı pithos parçalarının tümü kazımız filoloğu Dr. Ali M. Dinçol tarafından yakında yayınlanacaktır. Bu arada, bazı pithosların içinde ele geçirilen kömürleşmiş zahire kalıntıları ve kendirden örme ince halat parçaları, usulüne uygun bir şekilde toplanarak, incelenmek üzere Merkezimiz laboratuvarında muhafaza altına alınmıştır.

I no. lu mekânın batısındaki II no. lu pithoslu mekân da aynı ölçüleri göstermekte olup (22.75 m. × 6.90 m.), gelecek sezon yapılacak çalışmayla tamamen açılmış olacaktır.

III - *Pithoslu mekânlar ile Uçkale arasındaki alanda yapılan sondajlar*: 1975 kazı döneminde yoğun çalışmalara sahne olan bu kesim, Aşağı Kale surları içinde kalan tek araştırılmamış sahayı meydana getirmektedir. Bu geniş alan, Aşağı Kalenin doğu bölümünü tamamen kaplamaktadır. Bu alanda, üçü tepenin orta kısmında ve Uçkale'nin yaklaşık olarak 10 m. batısından itibaren başlayan, biri ve güney yamaçta olmak üzere 3.00 × 5.00 m. boyutlarında dört sondaj çukuru açıldı.

1 no.lu sondaj: Uçkalenin batı bitim noktasında 10 m. batıda yaptığımız ilk sondajda, 2.30 m. derinlikte, sıkıştırılmış topraktan meydana gelen bir zemine inilmekle beraber, sondaj çukurunun kuzey ve güney yüzlerini doğu-batı yönünde kateden, kuzeydeki 0.20 m., güneydeki ise 0.10 m. yüksekliğinde, basit taş duvarlardan başka hiç bir mimarî kalıntı izine rastlanmadı. Aynı sondajda, her biri 1.50 m. ile 1.60 m. arasındaki derinliklerde bulunan üç kaptan başka bir küçük buluntu da ele geçirilmemiştir.

2 no.lu sondaj: 1 no lu. sondaj çukurunun aksında, 2.00 m. batısında açtığımız ikinci çukurda ise, 2.20 m. derinlikte, gayet özenli bir şekilde düzeltilmiş anakayadan bir zemine rastlanmıştır. Çukurun batı yüzünü kuzey-güney yönünde kateden ve mevcut kalınlığı 1.00 m.yi bulan anakaya üzerine oturtulmuş bir duvar ortaya çıkarılmış olup, yüksekliği 1.20 m.ye ulaşmaktadır. Duvarın 0.70 m. doğusunda ve bu duvara paralel olarak sondaj çukurunu kuzey-güney yönde kesen 0.60 m. kalınlığında ve 0.40 m. yüksekliğinde ikinci bir duvar daha tespit edilmiştir. Ancak bu ikinci duvar yaklaşık olarak 0.10 m. kalınlığında bir kül-kömür tabakası üzerine inşa edilmiştir. Sondaj çukurunun kuzeydoğu köşesinde 90° lik bir açıyle doğuya dönen bu duvarın, kalenin hangi iskân evresine ait olduğunu söylemek kanımızca biraz erkendir. Sondaj çukurunda, küçük buluntu olarak kemik, at koşum aksamı, bazalt tabak ve keramiklerin yanında bir bronz kemer, üzerindeki hayvan motifleri yönünden, Urartu sanatının ünik örneklerinden birini meydana getirmektedir.

3 no.lu sondaj: 2 no.lu sondajın yaklaşık olarak 20 m. batısında açtığımız üçüncü sondajda 1.10 m. derinlikte, düzeltilmiş anakayadan bir zemine ulaşılmıştır. Tranşenin ortasında doğu-batı yönünde uzanan 1.50 m. kalınlık ve 0.80 m. yüksekliğinde taştan duvar 2 no.lu sondaj çukurunda tespit edilen kalın duvarın özelliklerini taşımaktadır.

Bu sondajların tümü, kalenin araştırılmamış olan bu kesiminde de büyük bir mimarî kompleksin varlığını şimdiden kanıtlamış durumdadır.

4 no.lu sondaj: Aşağı Kale doğu bölümünün güney yamacında yapılan sondajda ise 1.80 m. derinlikte, moloz taşlardan meydana getirilmiş bir blokaj ortaya çıkarılmış olup, tranşenin yaklaşık olarak ortasından başlayarak, doğuya doğru devam eden blokajdan 0.75 m. yükseklikte bir kademe tespit edilmiştir. Kademenin ön kısmı moloz taşlardan kuru duvar şeklinde örülü olup, üzeri ise yassı saltaşlarla kaplanmıştır.

Bu yıl yapılan kazılarla, M. Ö. VIII. yüzyılın ortalarında Sarduri II tarafından kurulmuş olduğu bilinen Çavuştepe kalesinin, M. Ö. VII. yüzyılda da büyük bir gelişmeye sahne olduğu ve bu parlak yaşantısını M. Ö. VII. yüzyılın sonuna, yani krallığın yıkılışına değin sürdürdüğü açıkça anlaşılmış bulunmaktadır.

PROF. DR. AFİF ERZEN
Çavuştepe Kazı Heyeti Başkanı

8 — Van Kalesi Kazısı 1975 Çalışmaları :

Yukarıda belirtilen kurumlar adına, başkanlığım altında aynı ekiple yürütülen Van Kalesi kazıları Ağustos ortasından Eylül başına kadar devam etmiştir. Kazılara Müze temsilcisi olarak Arkeolog Zeki Güven katılmıştır.

Van Kalesinde 1975 kazı döneminde, sitadelin güney alt kesiminde, literatürde "Kurucular" ve "Menua" mezarları olarak tanımlanan mezarların önündeki geniş alanda çalışılmıştır. Güney kısmı Ortaçağa ait kerpiç surlar ile sınırlanan bu kesim, büyük bir anıtsal platformdur. Urartu kaya mimarlığının en büyük uygulamalarından birini meydana getiren bu mezar anıtlarının içi 1972 sezonunda temizlenmiş ve mezar odalarının girişleri önünde sondajlar yapılmıştır. Bu sezon da, yukarıda sözü edilen platformu kapatan, yaklaşık olarak 2.50 m. kalınlığındaki moloz yığınının çok büyük bir kesimi temizlenmiş bulunmaktadır. Anakayanın düzeltilmesiyle meydana getirilmiş olan bu anıtsal platform, ait olduğu yüzyılın görkemi ile de uygun bir görünüm arz etmektedir. Platform, mezarların cephesini meydana getiren duvarların alt tarafında bir sedir şeklinde yükselmektedir. Aynı duruma, sitadelin kuzeydoğu ucunda yer alan ve yazıtlarıyla Sarduri II (M. Ö. 764-735) çağına tarihlenen ve halk arasında *Analıkız* ya da *Hazine Kapısı* diye adlandırılan kaya platformunda da rastlanmaktadır. Mezar cephelerini çevreleyen bu sedirlerin (bank) dinsel törenlerle ilgili bir fonksiyonu olsa gerektir. Ancak bu fonksiyonun yanında, kaya kitlesinin çok ustaca şekillendirilmesi, Urartu fasat mimarisinin bu en anıtsal yapıtına büyük bir hareket sağlamaktadır.

Ayrıca bu sezon, Prof. Dr. Afif Erzen'in yönetiminde, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi "Van Bölgesi Tarih ve Arkeoloji Araştırmaları Merkezi" ve Alman Devlet Arkeolojisi Enstitüsü'nün ortaklaşa yaptıkları bir çalışma ile, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Elektrik Etüd İdaresi Geo-Foto Şubesi mensuplarından, emekli Harita Müh. Haydar Bora başkanlığında, Harita Müh. İlhan Dağlı, Yersel Fotogrametri uzmanı Erhan Alpan, Nirengi ve Topografya teknisyeni Adnan Dağlı, Harita teknisyeni Nevzat Yalçınkaya ve Serhat Güner'den kurulu bir ekip, Van Kalesinin yersel fotogrametrik yöntemle topografik planını çıkarmışlardır*.

Türkiye'de, arkeoloji alanında, tamamen bir Türk ekibince, bu kadar geniş çaplı bir yersel fotogrametri çalışması ilk kez Van kalesinde uygulanmış ve başarıyla sonuçlandırılmıştır.

* Bu projenin gerçekleşmesinde büyük yardımları dokunan Kültür Bakanlığı Müsteşarı Prof. Dr. Emin Bilgiç'e, Harita Genel Müdürlüğü yetkililerine ve yukarıda geçen ekip üyelerine, ayrıca kişisel çabalarıyla projeye büyük katkılarda bulunan Harita Müh. Sayın Haydar Bora'ya teşekkürü zevkli bir görev sayarım.

1972-1973 yıllarında Alman Devlet Arkeoloji Enstitüsü ve Karlsruhe Geodezi Enstitüsü'nün İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi ile ortaklaşa yaptıkları fotogrametri çalışmalarından sonra, bir Türk ekibinin, Alman Devlet Arkeoloji Enstitüsü'nün maddî ve teknik yardımlarıyla bu işi başarmış bulunması ayrı bir önem taşımaktadır. Yurdumuzdaki bu gibi kuruluşlarla kurulacak bir koordinasyon ile yapılacak ortak çalışmalar, Türk arkeolojisinin daha sağlam temeller üzerine oturmasına büyük katkıda bulunacaktır.

PROF. DR. AFİF ERZEN
Van Kalesi Kazı Heyeti Başkanı

9 — 1975 *Acemhöyük ve Tepebağları Kazıları :*

1975 yaz aylarında Acemhöyük ve Tepebağlarında T. T. K. ile Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü ve Ankara Üniversitesi adına, Dr. Aykut Çınaroğlu, Dr. Armağan Erkanal, Asistan Uğur Silistreli, Mimar-Desinatör Cengiz Erol, Fotoğraf Salâhaddin Öztartan, Restoratör Saadet Dinçer'den kurulu heyet, başkanlığında kazıları yürütmüştür. Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü temsilcisi olarak Erol Faydalı vazife gördü.

Acemhöyük Kazıları :

Bu mevsim Hatipler-Tepesindeki resmî yapının kazısına devam edilmiş ve Sarıkaya Sarayının güneydoğusuna rastlayan eteğinde, o bölgenin iskân durumunu anlamak amacıyla çalışma alanı genişletilmiştir.

Hatipler-Tepesinde, resmî yapının batı, doğu ve güney kısımlarında geniş ölçüde çalışılmıştır. Batı yönünde evvelce toprak almak maksadıyla büyük tahribata uğramış olan kısımda, binadan kalabilen izleri bulmak gayesi ile kazı ve temizlik yapılmış, duvar ve temel izlerine ve büyük bir kapıya ait olması gereken itina ile oyulmuş bir söve taşına rastlanmıştır. Ayrıca burada, batı dış duvarının istikameti de tespit edilmiştir.

Çabanın büyüğü kuzeydoğu kanadında yoğunlaştırılmıştır. Burada geçen mevsim izlerine rastladığımız duvar parçalarının ait olduğu odalar açığa çıkarılmış, cephe kısmındaki kerpiç kaidelerin altı adet değil, dokuz olması gerektiği anlaşılmıştır. Odaların duvarlarının sıvaları sağlam bir şekilde korunmuş, iki odanın taş temellerinde rastlanan söve taşları ile kapı yerleri belli olmuştur. Bina bu istikamette höyüğün merkezine doğru genişlemektedir. Böylece köylüler tarafından, vaktiyle bol miktarda çıkartılan kömürleşmiş kalasların bulunduğu yere doğru yaklaşmakta, orasının da bu binaya veya başka bir resmî yapıya ait olduğu anlaşılmaktadır.

Acemhöyük'ün ikinci sarayı olduğuna şüphe etmediğimiz bu momunantel yapının oda sayısı yetmiş altıyı bulmuştur. Bu miktara üst kat odaları dahil değildir. Bu ölçüleri ile Hatipler-Tepesindeki sarayın Anadolu'nun M. Ö. 18. yüzyılda en büyük birkaç yapısından biri olduğuna şüphe yoktur.

Hatipler-Tepesi sarayında, Sarıkaya sarayının aksine, bir iç avluya rastlanmamıştır. Elimizdeki zemin katının, 6 küp deposunun da tanıklık ettiği gibi, depo olarak kullanıldığı, üst katın ise ikamete tahsis edildiği daha iyi anlaşılmaktadır.

Küplerin korunduğu bölmeler dışında kalan odalardan derlenip, tasnif edilen çanak çömlek parçalarının yardımı ile Hatipler-Tepesi sarayının envanterini sağlamaya çalışılmaktadır.

Acemhöyük'ün, şehrin en parlak devresinde ve Kültepe'de olduğu gibi, büyük kısmının resmî yapılara ayrıldığı, halkın aşağı şehirde oturduğu, bu yılki araştırmalarla daha iyi öğrenilmiştir.

Sarıkaya sarayını çevreleyen galerinin direk kaidelerinin onarımına bu yıl da devam edilmiştir. Ancak taş kaideler onarıldıktan ve aralarındaki uzaklık belirlendikten sonra planını çizmek mümkün olacaktır.

Aşağı şehir kazısı, Sarıkaya sarayının Melendiz çayına, yani güneydoğusuna bakan kısmında yapılmıştır. Sarayın tabanı esas alınmak üzere, daha derine doğru iki yapı katı üzerinde çalışılmıştır. Her iki katın da Assur Ticaret Kolonileri devrine ait olduğu anlaşılmıştır. Bulunan kerpiç evlerin küçük odalara sahip olduğu görülmüş, derlenen çanak çömlek tasnif edilerek, önümüzdeki mevsim geniş ölçüde devam edecek kazıya zemin hazırlanmıştır.

Tepebağları Kazısı

Geçen sene açılan orta çukurun derinleştirilmesine devam edilmiş, Demir Devrinin geç ve orta safhaları araştırılmıştır. Her iki safhada da Gordion ve İç Anadolu Demir Devri şehirleri ile olan ilişkiler öğrenilmiştir. Bağ halkının, kazılar başlamadan önce, höyüğün kuzeybatısında açtıkları alanda, höyüğün tabanına kadar olan kısmı araştırılmış ve Tepebağları höyüğünün ilk iskânının Demir Devri olduğu anlaşılmıştır.

Güneybatı kısmında, tepenin en yüksek noktasına bakınca 4 m. kadar aşağıda, sathıtan izleri belli olan surların araştırılmasına başlandı. Zamanla bir hayli taş çekilmesine rağmen, kalenin çok iri taşlarla inşa edildiği anlaşıldı. Dış yüzeyden korunan bir sıra taş açığa çıkarıldı. Bizanslılar, küçük bir hücre haline getirdikleri bölmeyi sıvamış ve badanalamışlardır. Kale kazısı esnasında bulunan seramik, M. Ö. 8. yüzyıla ait olup, Demir Devrinin karakteristik örnekleridir. Höyüğün doğu kısmında aynı yüzyıla ait seramik de aşağı yukarı surlar aynı derinlikten çıkarılmaktadır.

Bu yıl cami onarımı sırasında Niğde'de keşfedilmiş olan bir stel büyük önemi haizdir. Taşının cinsinin Demir Devri Kalesindekilerin aynı oluşuna, Niğdeye yakınlığına ve üzerindeki tasvir ve hitabenin 8. yüzyıla ait olması sebebiyle, Tepebağlarından çıkmış olması gereken stelin kitabesi Sayın Prof. Dr. Mustafa Kalaç tarafından yayınlanacaktır. Bize verdiği bilgiye nazaran anıt, Warpalawaş'ın oğlu tarafından yaptırılmıştır. Üzerinde Geç Hitit Devrinin birçok stellerinde görülen Tarhunza tasviri vardır. Bir elinde yıldırım, diğerinde balta tutan tanrı, bu bölgede yapılan diğer anıtlarda (İvriz, Anbarderesi, Keşlik Yaylası) olduğu gibi üzüm ve buğday başağı ile de ilgili gösterilmiştir. Çok iyi okunan sağlam durumdaki kitabesi sebebiyle kolayca tarihlenen anıt, Geç Hitit Devrinin, en güçlü Assur tesiri gösteren gurubunun tarihlenmesinde büyük yararlar sağlayacaktır.

10 — 1975 Samsun Bölgesi Araştırmaları ve İkinci Dönem İkiztepe Kazısı

Üyelerimizden Prof. Dr. Bahadır Alkım'ın başkanlığı altında Handan Alkım, Dr. Önder Bilgi, Dr. J. Yakar, Dr. Ali M. Dinçol, Mühendis - Mimar Z. Dicleli, Sarpol Başar İzgiz (Desinatör - Arkeolog), Arkeolog Nihat Sümer (Bakanlık Temsilcisi), Aziz Albek (Foto Uzmanı), A. Aytemur (Restoratör), M. A. Işın, Yaşar Yıldız, Zeynep Sarı, İlksen Başaran, Nurullah Aydın ve Sabri Kızıltan'dan oluşan bir kurul tarafından Kurumumuz adına - Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğünün ve İstanbul Üniversitesinin katılmasıyla - hem 1974'te başlatılan İkiztepe kazısına, hem de Samsun bölgesindeki topraküstü araştırmalarına 12 Temmuz-22 Eylül 1975 tarihleri arasında devam edildi.

A. İkiztepe'deki Kazı

Doğal dört yükselti üzerinde oluşan İkiztepe Höyüğündeki ikinci dönem çalışma planımız şu idi: Gerek İkiztepe I'de ve gerek İkiztepe I ile İkiztepe II arasında yer alan boyun noktasında Eski Bronz III ile Erken Hitit çağı arasındaki "Ara Devrin" (= *Übergangsperiode*) yerleşmesinin yayılış alanını saptamak ve onun altındaki Eski Bronz Çağı yerleşmesinin son evresine rastladıktan sonra daha fazla derinleşmemek. Bu amaçla dört sondaj yeri seçildi: F, G, D ve A'.

1) F-Sondajı (İkiztepe I ile İkiztepe II arasındaki boyun noktasında): İkiztepe I'e daha yakın olan bu kesimde 5 x 5 m. boyutundaki gridlerden oluşan 275 m²'lik bir alan açıldı. Yüzyılların erozyonu ve çift sürme nedeni ile özellikle İkiztepe I'in kuzey yamacından kayıp akan toprağın birikmesiyle oluşan kalın bir moloz tabakasının içinde hem "Ara Devir" hem de Eski Bronz Çağı çanak - çömlek parçaları karışık bir durumda bulundu. Moloz yığınının altında, gridlerin ikisinde yangın geçirmiş "Ara Devir" yerleşmesinin bastırılmış topraktan yapılmış döşemesinin kalıntılarına rastlandı ve *pisé* parçaları ve çok sayıda "Ara Devir" keramik parçaları meydana çıkarıldı. F-Sondajının kuzey ucunda daha derinde Eski Bronz çağına ait yine toprak döşeme tabanı, bir fırın kalıntısı, aynı çağın çanak-çömlek parçaları ve pişmiş topraktan yapılmış iki figürin parçası bulundu; bu figürinlerin benzerlerinin şimdiye kadar Orta Anadolu'da görülmemesi ve fakat Batı Anadolu'da ve Balkanlar'da benzerlerine rastlanılmış olması çok ilginçtir.

2) G-Sondajı: İkiztepe I'in hemen kuzey eteğinde ve F - Sondajının 30 m. güney doğusunda 2 gridten oluşan 50 m²'lik bir alanda açıldı. Gridlerden birinde, moloz birikintisinin altında bastırılmış topraktan yapılmış yangın geçirmiş "Ara Devir" döşemesi açığa çıkarıldı; döşemenin hemen altında yine "Ara Devir" çağına ait pişmiş topraktan iki ufak küp içinde iki küçük çocuk gömüsü bulundu (Küp Mezar 1 ve Küp Mezar 2). Tipik "Ara Devir" çanak-çömlek kalıntıları, pişmiş topraktan bir geyik ritonu parçası bir kadın (Tanrıça ?) figürini parçası bu katın ilginç buluntuları arasındadır. Kömürleşmiş hatıl kalıntıları ve yanmış *pisé* parçaları ahşap inşaaya kanıtlık etmektedir. Daha fazla derinleşilmedi.

Böylece, F ve G - Sondajları, boyun noktasında "Ara Devire" veya Erken Hitit çağına ait yerleşmelerin varlığını göstermiş oldu.

3) D-Sondajı: İkiztepe I'in tepesinde ve 1974 döneminde açılmış olan A - Sondajının hemen batı bitişiğinde 5 x 5 m.lik 12 gritten oluşan 300 m²'lik

bir alanda geliştirildi. Burada ilk kültür tabakası olarak "Ara Devire" veya Erken Hitit Çağına ait kata rastlanmadı; bunun nedenini, tepe üzerindeki etkili erozyonda ve çift sürme sırasında hasıl olan toprak kaymasında aramanın yerinde olacağı kanısındayız. Bu nedenle ilk kazma vurulduğunda doğrudan doğruya Eski Bronz Çağının son evresine ait bastırılmış topraktan yapıma döşeme yer yer açıldı. Alanın doğu kesiminde ise basit toprağa gömü türünde 17 iskelet bulundu. Bunların üçünde ölü hediyesi olarak mızrak ucu (bronzdan), birinde zıpkın (bronzdan), birinde de küpe (bronzdan) vardı. Mızrak uçları gerek şekil ve gerek nitelik bakımından Orta Bronz devrinin tipik örneklerini temsil ettiklerinden, bu gömülerin "Ara Devire" veya Eski Hitit Çağına ait oldukları anlaşılmaktadır. Yine aynı kesimde ve biraz daha derinde muhtemelen Eski Bronz III'e ait (?) iki basit "toprağa gömüye" daha rastlandı.

D - Sondajının ufak buluntuları arasında çeşitli sileks aletleri, bronz iğneleri, spiral kıvrımlı bronzdan bir süs eşyasını, çeşitli kemik eserlerini (spatula, bız, iğne vs.) ve sap kısmı her iki yandan spiral kıvrım yapan ilginç bir bronz hançeri özellikle zikretmek isteriz; bu sonuncusunun benzerine Balkanlarda rastlanılmış olması yine üzerinde durulacak bir husustur.

A'-Sondajı: İkiztepe I'in tepesinden itibaren doğu yamacı doğrultusunda 5 × 5 m. boyutunda 14 gridden oluşan 350 m²'lik bir alanı kapsayan bu kesimde hem "Ara Devir" hem de Eski Bronz Çağına ait keramik parçaları ile küçük buluntuların (çok miktarda başlı iğneler, bir bilezik, hepsi bronzdan) ve *pisé* kalınlıklarının karışık bir surette bulunması dikkatimizi çekti. Ancak alanın güneyindeki gridlerden birinde "Ara Devir" döşemesinin tabanı ve bu tabana gömülerek oturmuş olan kırık üç pitos *in situ* olarak meydana çıkarıldı. Biraz daha derine inildiği vakit İkiztepe I'in tepe yüksekliğine nazaran 3.62 m. derinlikte yine moloz yığını içinde *Hellenistik* devre ait bir keramik parçasına rastlanması, bu kesimin sonraki bir çağda herhangi bir nedenle karıştırılmış olabileceği şüphesini uyandırdı. Durumun aydınlatılması için aynı kesimde derinleştirildiği vakit düzenli kesme taştan yapıma dromoslu anıtsal bir mezar binası açığa çıkarıldı. Daha o devirde soyulmuş olduğu ve tahrip gördüğü anlaşılan bu mezar binasının, bu dönemde ancak iki basamakla inilen dromos'u (uzunluğu: 7.90 m.) ve tonosla örtülü ön-odası (boyutu: 2.40 × 3.40 m.) açılabilir ve esas mezar odasının kazılması, mevsimin bitmesi nedeni ile gelecek yıla bırakıldı. Dromos içinde *Hellenistik* çağa ait kırmızı renkte bir vazo parçası ve dromosa inen ikinci basamağın önünde de kral Lysimachos'a ait altın bir sikke mezar binasının tarihlendirilmesine ışık tutmaktadır. Sikkenin bir yüzünde krali portre vardır. Öteki yüzünde de taht üzerinde oturan Tanrıça Atena'nın tasviri görülür. Atena'nın sağ eli üzerindeki Nike tasvirinin altında AN (= AnchiALE) monogramı, tahtının altında ise BY (= Byzantion) monogramı bulunmakta, ayrıca Atena'nın iki yanında ΒΑΣΙΛΕΥΣ ve ΛΥΣΙΜΑΧΟΥ lejandı yer almaktadır. Bu duruma göre, altın sikkenin Lysimachos'un ölümünden sonra Byzantion şehrinin AnchiALE şehri ile birlik kurmasından sonra Byzantion'da basıldığı ve M. Ö. 281'den sonraki bir tarihe aidiyeti saptanmaktadır (yaklaşık olarak M. Ö. III. yüzyılın ilk çeyreği). Böylece *Hellenistik* mezar anıtı inşa edilmiş bir yarma açılmış ve İkiztepe I'in bu doğu kesimi haliyle tahrip edilmiştir.

A' - Sondajının kazdığımız en doğru gridine gelince: en üst yüzeyde erozyon nedeniyle yamaçtan uçtuğu anlaşılan Eski Hitit seviyesinin altında 2 m. den fazla ve en alttakinde bir ocak yeri ile ahşap inşaya ait dikeç delikleri ve *pisé* kalıntıları bulundu; bu da, Hellenistik mezar binası inşa edildiği zaman bu kesimin tahrip edilmemiş olduğunu göstermektedir.

B. Samsun Bölgesinde Topraküstü İncelemeleri

1975 döneminde, Samsun'a bağlı Çarşamba ve Terme ilçelerinin yakın ve uzak dolayları araştırıldı. Çarşamba'nın 3 km. güneyinde Beyyenice köyünün yanında ve Yeşilirmak'ın batı yakasına bakan doğal bir yükseklik üzerine Tepecik ve Kilise Tepe adlı iki Höyük yerleşmesi bulundu; toplanan çanak-çömlek parçalarına göre, bunların her ikisinin de Eski Bronz Çağına ait oldukları anlaşıldı. Yine Çarşamba'nın 24 km. güneyinde, darlaşan Yeşilirmak vadisinin doğusunda ve Ayvacık bucağının karşı yakasında Tümbü Tepe adlı bir Höyük yerleşmesi saptandı (Eski Bronz Çağı).

Gelecek dönemlerde Samsun bölgesinde geliştireceğimiz topraküstü araştırmaların ve İkiztepe'de daha geniş çapta sürdürmeyi öngördüğümüz kazıların Karadeniz'in bu orta kesiminin gerek İç Anadolu, Batı Anadolu ve Balkanlarla olan ilişkilerini ve gerek Erken Hitit evresinden hemen önceki "Ara Devir" sorununu açıklayan belgeler vererek çeşitli konuların aydınlatılmasına katkıda bulunmaya devam edeceğini ummaktayız.

U. BAHADIR ALKIM

TÜRK TARİH KURUMU BASIMEVİ'NİN 1975 YILI ÇALIŞMA RAPORU

Basımevimiz için 1975 yılı büyük bir başarı dönemi olmuştur. Bu yılın İşçilik Geliri (Bürüt Gelir eksi İş Giderleri) 1974'de nazaran % 116,81 fazlasıyla 1974 deki 18.113.220,22 TL. dan 39.272.034,05 TL. ya ulaşmıştır. Bürüt Gelir ise 51.120.832,85 TL. olmuştur.

Bu gelirden elde edilen kâr da 1974 den % 356,85 fazlasıyla 13.601.731,30 TL. ya çıkmıştır. Bu denli bir başarıya neden, muhakkak ki yıl içinde projelendirilip, 7 ay gibi kısa bir süre de 25.687.938,10 TL. lık bir yatırımın gerçekleştirilebilmesidir. 1975 de yapılan Demirbaş yatırımının 1974 mevcutlarına oranı % 149,63 olup, Demirbaş değerlerimizin toplamı 42.856.001,55 TL.'ya ulaşmıştır.

Basımevimizin son altı yıllık sermaye ve işçilik gelirinin artışı şöyledir:

YIL	SERMAYE	ENDEKS	İŞÇİLİK GELİRİ	ENDEKS
1970	5.000.000,—	100,00	7.150.897,07	100,00
1971	6.000.000,—	120,00	8.676.369,82	121,33
1972	6.500.000,—	130,00	11.809.719,10	165,15
1973	7.000.000,—	140,00	14.078.032,52	196,87
1974	10.000.000,—	200,00	18.113.220,22	253,30
1975	10.000.000,—	200,00	39.272.034,05	549,19

Bu tabloya göre son beş yılın gelişim oranları da şöyledir:

YIL	SERMAYE GELİŞİMİ %	İŞÇİLİK GELİRİ GELİŞİMİ %
1971	20,00	21,33
1972	8,33	36,11
1973	7,69	19,21
1974	42,86	28,66
1975	—	116,81

Görüldüğü gibi İşçilik Gelirinin gelişimi son beş yıl içinde 5,5 misline çıkmış, yıllar arasındaki oran da, bu yıla kadar % 19,21 - % 36,11 iken son yılda % 116,81 gibi önemli bir artış kaydetmiştir:

Geçen yıla nazaran gider bölümlerimizin oranları şöyledir:

	1974	1975	Artan Miktar	Artış Oranı
Amortisman ve				
İlk Tesis Giderleri	1.528.116,43	3.760.056,27	2.213.939,24	% 146,04
Personel Giderleri ve				
Kıdem Tazminatları	9.814.075,44	15.681.621,00	5.867.545,56	% 59,79
İşletme Giderleri	3.791.832,52	6.228.625,48	2.436.792,96	% 64,26
Kâr	2.979.195,83	13.601.731,30	10.622.535,47	% 356,56
Toplam	18.113.220,22	39.272.043,05	21.158.813,83	% 116,81

Amortismanlardaki % 146,06 artış, yıl içinde yapılan yatırım nedeniyle.

Personel Giderlerindeki % 59,79 artış, yatırımlar dolayısıyla artan personel sayısından, yıl içinde Toplu Sözleşme ile yapılan ve % 40'a yaklaşan ücret zamlarından ve Kıdem Tazminatlarının yasayla 30 güne çıkarılmasından ileri gelmiştir.

İşletme Giderlerindeki % 64,26 artış, yapılan yatırım sonucu artan kapasitenin gereği işletme malzemesi ve elektrik fiyatlarının artışındadır.

% 356,56 oranındaki kâr artışı ise, keza yatırım nedeniyle artan iş kapasitesinin rasyonel bir şekilde değerlendirilmesinin sonucudur ve sevindiricidir.

Başlıca giderlerimizin mukayeseli dağılım oranı ise şöyledir:

	1974	Dağılım Oranı	1975	Dağılım Oranı	Fark
	Amortisman ve İlk Tesis Giderleri	1.528.116,43	10,10	3.760.056,27	14,65
Personel Giderleri ve Kıdem Tazminatları	9.814.075,44	64,85	15.681.621,00	61,09	— 3,76
İşletme Giderleri	3.791.832,52	25,05	6.228.625,48	24,26	— 0,79
Toplam	15.134.024,39	100,00	25.670.302,75	100,00	

Giderler arasında % 3,76 ilâ - 4,55 gibi çok az bir farklılık gösteren dengeli gider dağılımı görülmektedir.

Kârın Bütüt gelire oranı:

$$\frac{13.601.731,30}{51.120.832,85} = \% 26,60 \text{ dır. Bu oran da memnuniyet vericidir.}$$

Geçen yılki raporumuzun sonunda “önümüzdeki yıl bu yıldan çok daha mükemmel bir bilanço ile huzurunuzla geleceğimize yürekten inanmaktayız” demiştik. Bunu gerçekleştirmiş olmanın mutluluğunu duymaktayız.

Önümüzdeki yılın da çok başarılı olacağına şimdiden inanmaktayız.

TÜRK TARİH KURUMU BASİMEVİ YÖNETİM KURULU

DENETLEME KURULU RAPORU

TÜRK TARİH KURUMU GENEL KURULUNA

1 — Türk Tarih Kurumu ile Kurum Basımevinin 1975 yılı gelir ve giderleriyle bilânçoları Kurulumuzca incelenmiş, 1974 yılı bilânçolarından yazılı değerlerin 1975 yılı hesaplarına devrolunduğu, yıl içindeki harcama ve işlemlerin Tüzük ve Yönetmeliklerle Yönetim Kurulu kararlarına uygun olarak yürütüldüğü saptanmıştır.

2 — Kurum ve Basımevine ait defter ve kayıtların çok düzenli tutulduğu, 1975 bilânçolarıyla kâr ve zarar çizelgelerinin bu kayıt ve belgelere dayandığı görülmüştür.

3 — 1975 yılını tatmin edici bir kârla kapatan Basımevi, gerek çalıştırdığı işçi sayısı ve gerekse iş hacmi bakımından devamlı gelişme halinde olduğundan Genel Kurulumuzun geçen yıl verdiği karara uyularak en kısa zamanda bir anonim şirket statüsü içine alınmasında fayda görmekteyiz.

4 — Bilânçolar ile kâr ve zarar çizelgesini Yüksek Kurulunuzun onayına saygı ile sunarız.

4. III. 1976

PROF. DR. LÜTFÜ GÜÇER
T. T. K. Üyesi

FAKİHE ÖYMEN
T. T. K. Üyesi

ORD. PROF. REŞAT KAYNAR
T. T. K. Üyesi

SEZAI AKIN
Türkiye İş Bankası
Muhasebe Müdür
Yardımcısı

T Ü R K T A R İ H K U R U M U ' N U N 1 9 7 5 Y I L I
B İ L A N Ç O S U

A K T İ F

1 — PARAYA İLİŞKİN DEĞERLER	
— KASA	132.199,77
— BANKALAR	390.878,11
382.780,73 İş Bank. 6635 Hes.	
8.097,38 Merkez B. 350902010	
3 — KISA VADEDE PARAYA ÇEVİRİLE-	
— BİLİR DEĞERLER	
— BANKA HİSSE SENETLERİ	350.000,—
— BASİMEVİ CARİ HESABI	9.094.006,13
2 — UZUN VADEDE PARAYA ÇEVİRİLE-	
— BİLİR DEĞERLER	
— KİTAP AMBARI	11.323.201,—
— BELLETEN AMBARI	3.143.500,—
— BORÇLULAR	1.034.492,47
111.525,79 Muhtelif	
615.821,08 Telif-Tercüme Avansı	
33.552,15 Kredili Kitap Satışları	
42.579,55 İlmî Araştırma ve Konf.	
3.653,— Basılmakta Olan Yayınlar	
27.141,97 Peşin Ödeme	
16.039,75 Dış Kitapçılar	
60.566,06 İç Kitapçılar	
28.579,12 Kazı Avansları	
84.080,— Mensuplar Avansı	
4,— Kongre ve Sergiler	
9.050,— Ciltlenmekte Olanlar	
1.900,— Cilt Malzemesi	
YAYIN VE FOTO GEREÇLERİ	795.905,61
790.143,43 Yayın Gereçleri	
1.732,18 Foto "	
4.030,— Ciltleme "	
— BASİMEVİ SERMAYESİ	30.000.000,—
4 — TAŞINMAZ VE TAŞINIR DEĞERLER	
— BİNA	8.717.242,79
— DEMİRBAŞLAR	4.380.384,49
1.267.255,91 Kurum	
2.910.177,57 Kitaplık	
202.951,01 Kazı	
— TAKİM AVADANLIK	153.478,99
	<u>69.515.289,36</u>

P A S İ F

A — ÖZ KAYNAKLAR:	
GENEL VARLIKLAR	31.729.106,70
SATILACAK KURUM YAYIN-	
LARI	14.466.701,—
B — YABANCI KAYNAKLAR	
BANKALAR	3.118.790,01
995.953,88 İş Bank. 20184 Hes.	
2.122.836,13 İş Bank. 82555 Hes.	
KANUNİ KESİNTİLER	104.292,04
47.871,62 S. Sigorta Primleri	
51.787,76 G. Vergisi	
4.632,66 M. Denge Vergisi	
ALACAKLILAR	93.499,61
44.487,14 Muhtelif	
49.012,47 Dış Kitapçılar	
BELLETEN ABONELERİ	2.900,—
BASİMEVİ SERMAYE AR-	
TIRMA TAAHHÜT HESABI	20.000.000,—
	<u>69.515.289,36</u>

31. 12. 1975

Genel Müdür
ULUÇ İÇDEMİR

Muhasebe Müdürü Y.
METİN ÇELEBİ

T Ü R K T A R İ H K U R U M U B A S I M E V İ
1 9 7 5 Y I L I B İ L A N Ç O S U

A K T İ F

SERMAYE TAAHÜT HESABI	20.000.000,00
SABİT KIYMETLER	43.933.020,55
Bina	1.077.019,00
Demirbaşlar	42.856.001,55
BAĞLANMIŞ KIYMETLER	2.262.213,56
Depozitolar	41.665,00
İlk Tesis Masrafları	1.089.932,51
Tasarruf Bonoları	6.530,00
Akreditifler	139.038,49
Gelecek Yıla Sari Gider.	985.047,56
GEÇİCİ ARACI HESAPLAR	122.701,72
İŞLETME KIYMETLERİ	4.685.576,24
Kağıt Ambarı	489.128,21
Mürekkep Ambarı	88.995,79
Klişe Ambarı	235.259,26
Ofset Ambarı	1.187.093,63
Cilt Ambarı	1.894.913,96
Plâstik Ambarı	485.624,67
Yedek Parça Ambarı	79.146,18
Emanet Ambarı	20.340,00
Sair Ambarı	205.074,54
KISA VADEDE PARAYA	
ÇEVİRİLEBİLEN KIYMET.	18.566.573,24
Müşteriler	1.500.676,67
T. Tarih Kurumu	772.888,25
Sair	727.788,42
Borçlular	17.001.124,87
M. E. B. Devlet	
Kitapları	15.511.474,20
PTT Gn. Md.	868.037,59
Sair	621.613,08
Senetler	64.771,70
EMRE AMADE KIYMETLER	1.644.285,82
Kasa	36.970,08
Bankalar	1.607.315,74
Öğretmenler Ban.	1.370.167,05
İş Bankası	189.883,73
Garanti Bankası	47.264,96
NÂZİM HESAPLAR	6.893.288,71
Teminat Mektupları	

98.107.659,84

Muhasebeci
SONER ZERENLER

P A S İ F

SERMAYE	30.000.000,00
ÖDENMİŞ SERMAYE	10.000.000,00
ÖDENMEMİŞ SER.	20.000.000,00
İHTİYATLAR ve FONLAR	11.775.996,53
Yetiştirme fonu	447.775,04
Birikmiş Amortis.	11.328.221,49
UZUN VADELİ BORÇLAR	14.472.575,13
Türk Tarih Kurumu	9.094.006,13
İşbank 20184 Hes.	995.953,88
İşbank 82555 Hes.	2.122.836,13
Avans Hesabı	5.975.216,12
Ankara Gümrük Md.	5.378.569,00
KISA VADELİ BORÇLAR	21.357.538,17
Alacaklılar	232.998,49
Kanunî Kesintiler	573.703,93
Emanetler	173.174,50
Bankalar	20.047.661,25
Senetler	330.000,00
KARŞILIKLAR	6.530,00
NÂZİM HESAPLAR	6.893.288,71
Teminat Mektupları	
KÂR - ZARAR HESABI	13.601.731,30
1975 Yılı Kârı	

98.107.659,84

Md. Ydm.
(İdari)
TARİK GÜNER

T Ü R K T A R İ H K U R U M U B A S I M E V İ
1975 YILI KÂR ve ZARAR TABLOSU

İ D E R L E R

AMORTİSMANLAR	3.485.635,64
İLK TESİS GİDERLERİ	274.420,63
ÖDENEN KIDEM TAZ.	582.255,64
PERSONEL GİDERLERİ	15.099.365,36
Ücretler	9.165.247,68
Fazla Mesailer	1.082.295,22
Yan Ödentiler	85.880,63
İkramiyeler	1.952.106,01
Sosyal Yardımlar	1.219.271,73
Sos. Sig. İşve. His.	1.594.564,09
İŞLETME GİDERLERİ	6.228.625,48
Işık	98.107,46
Kuvvet	377.486,54
Su	94.619,80
Isıtma	254.334,04
Sigorta	91.682,73
Verdiğimiz Faizler	2.520.749,61
Malzeme	882.446,61
Tamir Revizyon	494.816,18
Gayrimenkul Kira	641.961,63
IBM Mak. Kirası	
İşletme Hissesi	146.149,24
Vakıflara Bağışlar	52.000,00
Sair Giderler	574.271,64
İŞ GİDERLERİ	11.848.798,80
Malzeme	11.264.246,86
IBM Kirası	584.551,94

KÂR 13.601.731,30

51.120.832,85

G E L İ R L E R

İŞLETME GELİRLERİ	48.727.468,52
Baskı İşi Gelirleri	47.706.366,96
Klişe İşi Gelirleri	338.135,36
IBM Gelirleri	23.825,90
Yarı Mamul İş En.	659.140,30
KIRPINTI KÂĞIT SATIŞLA.	2.076.492,68
KIRPINTI PLÂSTİK SATIŞLA.	93.731,00
SAİR GELİRLER	223.140,65

51.120.832,85

Muhasebeci
SONER ZERENLER

Md. Yrd.
(İdari)
TARIK GÜNER

